

AVRUPA BİRLİĞİNDE DİJİTAL PİYASA VE HİZMETLERİN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN GÜNCEL GELİŞMELER VE YANSIMALARI

Gamze AŞÇIOĞLU ÖZ*
Araştırma Makalesi

Öz

İnovasyon ve teknolojik gelişmelerin yaşamın her alanında köklü değişikliklere yön vermesi, ekonomik ve ticari ilişkilerin dijitalleşme ile dönüşmesi, zaman içinde ortaya çıkan hukuki meseleler dijital hizmetlerin ve piyasaların düzenlenmesi gereğini ortaya koymuştur. Küresel ticarete büyük veri ile oluşan dijital ekosistemin düzenlenmesine Avrupa Birliği (AB) Hukuku öncülük etmektedir. Avrupa Birliğinde dijitalleşmenin çok yönlü etkileriyle ortaya çıkan diğer düzenlemelerin yanısıra adil ve rekabetçi dijital piyasalar ve hizmetler oluşturma amacıyla yürürlüğe konulan AB Dijital Piyasalar Kanunu ve AB Dijital Hizmetler Kanunu da rekabet hukukunda kapsamlı düzenlemeler içermekte olup, bu düzenlemelerin diğer hukuk sistemleri gibi Türk hukukuna da yansımaları olmuştur. Bu çalışmada AB hukukundaki gelişmeler ve Türk rekabet hukukuna yansımaları ve güncel gelişmeler genel olarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ekonomi, Rekabet, İnovasyon, Platform Ekonomileri.

Recent EU Regulations in Digital Markets and Services and Reflections on Competition Law

Abstract

Innovation and technology has brought profound changes in all aspects of our daily lives. Economic and commercial relations facing significant changes require new legal set up for regulation of digitalisation. The EU targeting a Single Digital Market, takes the lead in regulating the digital eco-system. By the recently enacted DMA and the DSA, it sets the standards for the provision of fair and competitive markets. Due to "Brussels effect" these laws also have reflections in other

---

* Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, E-posta: agamze@metu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1384-0423.
Makalenin Gönderilme Tarihi: 20/05/2023, Kabul Edilme Tarihi: 31/07/2023

jurisdictions such as Türkiye. This Article aims at providing a glance at the recent developments in the EU law on the regulation of digital sector and its reflections on the Competition law in Türkiye.

Keywords: *Digital Economy, Competition, Inovation, Big Data, Platform Economies*

Giriş

Yaşamımızı, alışkanlıklarımızı, tercihlerimizi beklentilerimizin ve hayal edebileceğimizin ötesinde dönüştüren dijitalleşme, ekonomi, ticaret, siyaset, kamu hizmetleri ve hukuk alanında kapsamlı değişikliklere neden olmaktadır. Dijitalleşmenin etkisiyle dönüşen değişen ticari ve hukuki ilişkiler bir yönüyle de hukuk kurallarının değişmesini, kuralların ve kurumların yeterliliğinin ve yetkinliğinin yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Tarihsel açıdan sanayileşme ile ortaya çıkan teknik ve toplumsal değişimler, bu alanlarla ilişkili hukuk kurallarının önemini ve işlevini daha görünür kılmış, gücü temsil eden bir unsur olarak sanayileşme toplumsal ve ekonomik etkileriyle birlikte fikri sınai mülkiyet hukuku, iş hukuku gibi alanlarda dönemin gereklerine uygun yeni düzenlemeleri gündeme getirmiştir. Bugün de ekonomik ve ticari ilişkilerde gücü temsil eden bir unsur olarak büyük verinin kullanılması sonucunda ortaya çıkan hukuki meseleler, tüketici tercihleri, piyasalar ve ticari ilişkiler başta olmak üzere yeni hukuki düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Bu bağlamda oluşan dijital eko-sisteme ilişkin yeni hukuk kuralları ulusal hukuk sistemlerinde ve uluslararası kurumlarda çeşitli yönleriyle ele alınmaktadır. Bu düzenlemelerden, özellikle rekabet hukuku ve dijital piyasalar ve dijital hizmetlerin kapsamlı şekilde düzenlenmesi konusunda Avrupa Birliği (AB) öncülük etmektedir. Rekabet hukuku, kişisel verilerin korunması, e-ticaret gibi dijital ekonomi ile doğrudan ilişkili alanlarda, bu düzenlemelerin AB hukukunu mehzaz alan ülkelerde de yansımaları vardır. Günümüzde teknolojinin kapsamlı şekilde düzenlenmesini ifade etmek üzere özel bir alan adı olarak İngilizcesinin kısaltılmış şekliyle kullanılan “*Techreg*” (*Technology Regulation*) başta AB olmak üzere ulusal hukuk sistemlerinin öncelikli politikaları arasında yerini almaktadır. Bu çalışmada AB hukukunda özellikle rekabet hukuku perspektifinden dijital piyasa ve hizmetlere ilişki güncel gelişmelere genel olarak işaret edilecek ve akabinde bu gelişmelerin Türkiye’de yine başta rekabet hukuku olmak üzere yansımalarına işaret edilecektir.

AB hukukunda dijital mal ve hizmetlerin düzenlenmesi, özellikle Rekabet Hukuku alanındaki gelişmelerle hız kazanmıştır. AB’nde dijital ekonomiyi düzenleyen kurallar şüphesiz rekabet hukuku kurallarından ibaret değildir. Bununla beraber yakın zamanda yapılan düzenlemeler arasında rekabet hukukuna ilişkin olanlar piyasalara ilişkin esaslı değişiklikler getirmekte olup, bu düzenlemelerin Türkiye’de de rekabet hukukuna ilişkin yansımaları olmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada AB hukukundaki gelişmelere genel olarak yer verilerek bu düzenlemelerin hukuk sistemimizdeki yansımalarına dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

AB ve Türkiye’de yakın zamanda yürürlüğe giren veya tasarı olarak ele alınan düzenlemelere genel olarak işaret edilmekle beraber bu düzenlemelerin ayrıntılı olarak ele alınması bu çalışmanın amacı dahilinde olmadığı gibi, güncel gelişmelerin kapsamı dikkate alındığında, bu mümkün değildir. Çalışma ile amaçlanan AB rekabet hukukundaki gelişmeler başta olmak üzere dijital piyasaları ilgilendiren bir dizi düzenlemenin, henüz AB üyesi olmayan Türkiye’de yine başta rekabet hukuku olmak üzere düzenleme anlamında doğrudan ve dolaylı yansımalarının ortaya konulmasıdır. Ulusal hukuk sistemlerinde özel olarak Rekabet Hukukunun ve genel olarak da hukukun dijital ekonomi ile sınavı olarak tanımlanabilecek bu düzenleme girişimleri, esas olarak bu sınavın bir geçme kalma sınavı olmaktan çok, sürdürülebilir ve gerçekçi hedeflerle dijital piyasaların ve hizmetlerin yapısının, işleyişinin, adil ve rekabetçi koşullarda yapılmasını ve işlenmesini hedeflemelidir.

I. Dijitalleşme ve Düzenleme

A. Genel olarak

Teknolojinin yenilikçi niteliğiyle birlikte tanıştığımız dijital cihazlar, hizmetler ve sistemlerin kullanılmasıyla oluşan dijital eko-sistem hem düzenleyiciler hem de diğer paydaşlar açısından pek çok yeni konu ve soruyu ortaya çıkarmıştır¹. Dijitalleşmenin ekonomik etkileri, dijital devrim olarak tanımlanarak hem ulusal hukuk düzenlerinin hem uluslararası kurumların temel araştırma konularından biri haline gelmiştir². Tarihsel

¹ Gamze Öz, Corona (Covid 19) Gölgesinde Geleceğin Hukuku ve Dijital Ekonomi Çağında Rekabet Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 69, sa.1, 2020): 33-36

² Economics of the Digital Revolution, https://knowledge4policy.ec.europa.eu/foresight/topic/changing-nature-work/strategies-to-address-changing-nature-of-work/Economics-of-the-digital-revolution_en

perspektifi içinde bilginin dijital ortamda üretilmesi, işlenmesi ve yayılmasını sağlayan süreçler önceleri daha çok teknolojik niteliğine işaret eden ancak zaman için de daha geniş anlamları olan farklı kavramların da kullanılmasını sağlamıştır. 2000’li yılların başında teknoloji, iletişim, bilgi çağı ve daha sonra “bilgi ekonomisi” “network ekonomisi” “yeni ekonomi” gibi kavramlar kullanılmış, daha sonra teknolojinin kapsamı ve çeşitli hedefleri de dikkate alınarak Endüstri 4.0, Toplum 5.0, Küresel Enformasyon Toplumu gibi kavramlar her alanda yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Zaman içinde iktisadi etkilerinin yanısıra siyasi ve idari süreçlerdeki rolü ve dijitalleşmenin demokrasi ile ilişkisi de dikkate alınarak, gözetim kapitalizmi (*surveillance capitalism*)³, platform devrimi gibi kavramların da kullanıldığı dijital ekonomik düzende, dijitalleşmenin her alanda yarattığı dönüşüme ilişkin bir ifade bolluğu olduğuna da işaret etmektedir⁴. Çalışmamızın konusu çerçevesinde kısaca dijitalleşme olarak tanımlayabileceğimiz bu süreç sadece insan davranışlarını, tüketici tercihlerini ve ticari ilişkileri etkilemekle kalmamış hukuk alanında da yeni konulara ve yeni sorulara yol açmıştır⁵. Yukarıdaki kavramlar ve tanım bolluğu dahi konunun ne kadar kapsamlı ve disiplinler arası olduğuna işaret etmektedir.

Geçtiğimiz yirmi yıl içinde karşılaşılan iktisadi ve siyasi krizler; son üç yıla hakim olan küresel salgının sadece sağlıkla ilgili bir küresel kriz olmasının ötesinde ortaya çıkardığı kapsamlı etkiler; takip eden ekonomik kriz ve bu yıl ülkemizde tarifi güç trajediye neden olan deprem ve sonrasında süre giden insani, iktisadi, hukuki sonuçlarla beraber dijitalleşmenin bu süreçlerdeki etkileri düşünüldüğünde, tarihe çok yönlü iz bırakacağı tartışmasız olan dönemlerden geçildiği de bir gerçektir. Bütün bu süreçler, dijitalleşmenin olumlu etkilerini olduğu kadar olumsuz etkilerini de ortaya çıkarmaktadır. Dijitalleşme, insanlığın iyiliği, refahı, can ve mal ve güvenliğinin, doğanın, canlıların korunması için kullanıldığı kadar; kötüye

³ Gözetim kapitalizmi ve hukuk ilişkisi için bkz. Frank Pasquale, *Law and Surveillance Capitalism*, *Annual Review of Law and Social Science*, Vol. 14, (2018); Shoshana Zuboff, *Surveillance Capitalism and the Challenge of Collective Action*, *International Journal of Communication*, Vol. 14, (2020); Andrew Selbst, *Surveillance Capitalism and the Law: The Implications of Shoshana Zuboff's The Age of Surveillance Capitalism* *Harvard Law Review*, Vol. 133, (2020).

⁴ Elif Küzeci, *Sayısal Fil, Bilişim Teknolojileri, Devlet ve Hukuk Kesişiminde Bir İnceleme*, (İnkilap yayınları, 2001): 24

⁵ Gamze ÖZ, *Dijital Piyasalarla Gelen Yeni Konular, Yeni Soru(n)lar; Dijital Piyasalarda Rekabet Hukuku ve Politikası*, (Hukuk Yayınları, 2020): 32-33.

kullanılması, temel hak ve hürriyetlerin korunması, kişisel verilerin ve mahremiyetin korunması, siber güvenlik gibi konularıyla da çok yönlü tartışılmayı gerektirmektedir. Yukarıda belirtilen bu temel amaçlar, dijitalleşmenin farklı hukuki araçlarla düzenlenmesini ve denetlenmesini zorunlu kılmaktadır. Nitekim dijital süreçlerle ortaya çıkan yenilik ve etkinliklerin, bazı hallerde aynı zamanda bireyin tercih hakkını, bazen rekabeti bazen de temel hakları, mahremiyeti, güvenliği tehdit edebilmekte olduğu da iddia edilmiştir. Örneğin ABD’nde de dijital piyasaların düzenlenmeye konu edilmesi gerektiğini savunanlar⁶, bu görüşlerini temellendirilirken, “*Yeni Brandeis okulu*” olarak anılan ve Amerikan Rekabet Hukuku ve Politikası tarihine iz bırakan ABD Yüksek Mahkemesi Yargıç Louis Brandeis’in (1856-1941) “*Bir tercih yapmak zorundayız! Ya demokratik bir toplumu tercih edeceğiz ya da refahın, sınırlı bir zümrenin elinde olmasını kabul edeceğiz. İkisi bir arada olamaz!*” şeklindeki sözlerine sıkça yer vermek suretiyle iktisadi niteliği ön planda olan bu kuralların felsefi temellerine de işaret ederek, rekabet hukukunun tarihçesine ilişkin tartışmaları gündeme getirmişlerdir.

Son yıllarda yapılan çalışmalarda genç kuşakların özelliklerine işaret edilirken, farklı disiplinlerde farklı tanımlar/terimler⁷ kullanılmaktadır. Bu tanımlar arasında, teknoloji ile olan ilişkilerine de işaret eden tanımdan hareketle, önümüzdeki yıllar, dijital göçebeler (*digital immigrants*) olarak adlandırılan kuşaklarla, çevrim içi kuşakların (*digital natives*)⁸ tarihte ilk ve

⁶ Lina Khan, The New Brandeis Movement: America’s Antimonopoly Debate, Journal of European Competition Law & Practice, Volume 9, Issue 3, March(2018),131–132;Tim Wu, The New Brandeis Movement: America’s Antimonopoly Debate, (Harvard Business Review, January-February 2019); Connor Leydecker, A Different Curse: Improving the Antitrust Debate about ‘Bigness’, New York University Journal of Law and Business, Vol. 13: 845 (2022)https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3988861 Erişim Tarihi: 3.5.2023

⁷ Bu kuşağı tanımlarken millenyum kuşağı, Z kuşağı, dijital kuşak, kristal kuşak gibi farklı tanımlar kullanılmaktadır. Bkz. Canan Tunç Şahin, et al. X, Y ve Z Kuşaklarının Eğitim, Öğretmen, Öğrenci Algıları, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1810243> Erişim Tarihi: 30.04.2023

⁸ Tapscott (1998) Growing up Digital: The rise of the net generation; Marc Prensky; Digital Natives Digital Immigrants from on the Horizon (MBC University Press) Vol.9 No.5, 2001. Digital göçebeler (*digital immigrants*) olarak adlandırılan kuşaklar; internetin ve dijital cihazların günümüzde olduğu şekilde kullanılmadığı, dijital teknolojilerin ortaya çıkardığı yeni lisana ve uygulamalara kendilerini uydurmaya çalışan, dijital çağdan önce doğan ve büyüyen kuşakları ifade etmek için kullanılmıştır. Buna karşın dijital yerliler (*digital natives*) internetin ve akıllı cihazların sağladığı ortamdan başka bir dünyayı

son kez birlikte bir arada bulunduğu özel bir döneme işaret edecek şekilde anılacaktır. Bu kuşakların birlikteliğinde, hukuka ilişkin temel değerlerin de kuşaktan kuşağa aktarılması, hukuki değerlerin yeni ekonomik düzen için de vazgeçilmez asli unsur olduğunun kabulünü gerektirir. Bu kapsamda dijital mal ve hizmetlere ilişkin politikaların belirlenmesinde de hukuki değerlerin ve kurumların önemine dikkat çekilmektedir.

AB’nde, Bilgi ve İletişim Teknolojileri (*Information and Communication Technologies ICT*) konusu, kurucu antlaşmalarda ayrı bir başlık olarak düzenlenmemiştir. Bununla beraber, 2010 yılı Avrupa Dijital Ajandasında⁹ bu konunun önemine işaret edilerek konu bu başlıkla AB’nin gündemine girmiş ve 2015 yılında da Dijital Tek Pazar Duyurusuyla¹⁰ AB’nin dijital politikalarına ilişkin ilk yol haritası ve dijital dönüşüme ilişkin ilk hedefleri ortaya konulmuştur. Bugün gündem ve mesaisinin çok büyük bir kısmını çeşitli yönleriyle dijitalleşmenin meşgul ettiği AB’nin, 2020-2030 Dijital Stratejisi belirlenirken, öncekinden daha kapsayıcı bir yaklaşımla, Avrupa’nın Dijital Geleceği için adil ve rekabetçi bir ekonomik düzen yaratmak üzere, demokratik ve sürdürülebilir toplum hedefine yönelik olarak dijital piyasaların ve hizmetlerin düzenlenmesine odaklanılmıştır.

Dijital hizmetler ve piyasalar, bir kısmı piyasanın niteliklerinden, bir kısmı ilgili faaliyet ve iş modelinin özelliklerinden bazıları şirketin uyguladığı politika ve piyasa davranışlarından kaynaklanan yüksek giriş engelleri, “kazanan hepsini alır” “winner takes all” dinamikleri, ağ etkileri, verinin büyüklüğü, kullanılması, sınırlı taşınabilirliği gibi gerekçelerle diğer piyasalardan farklı yapı ve sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle rekabet hukukunda her zaman önemli olan markalar arası ve marka içi rekabet bu kez ağlar arası ve ağ içi rekabet hedefi ile ele alınmaktadır. Bütün bu özellikler nedeniyle dijital piyasaların düzenlenmesi gereği çok sayıda benzer ihlal kararı alınan hemen farklı hukuk sistemlerinde

tanınmamış olan dijital hizmet ve araçları iletişim ve öğrenmenin vazgeçilmez aracı olarak nitelendiren kuşakları ifade etmek için kullanılmıştır.

⁹ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe#Legal%20Basis>, Erişim Tarihi: 30.04.2023

¹⁰ A Digital Single Market Strategy for Europe Final Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee and the Committee of the Regions 6.5.2015 Com (2015)192 için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192> Erişim Tarihi: 30.04.2023, ayrıca bkz. Michelle Cini & Patryk Czulno Digital Single Market and the EU Competition Regime: An Explanation of Policy Change <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07036337.2021.2011260> Erişim Tarihi: 30.04.2023

ortaya konulan gereklilikler dijital hizmetlerin ve piyasaların özel düzenlemelere konu edilmesine ilişkin tartışmaların benzer gerekçelerle aynı sonuca, düzenlemenin gerekliliği noktasına ulaşmasını sağlamıştır.

AB'ne üye ülkelerin çeşitli politika alanlarını bu hedefler dikkate alınarak düzenlenmesi söz konusu olacağından, 2030 yılına kadar gerçekleşmesi amaçlanan hedeflere kısaca dikkat çekmek yararlı olacaktır. AB'nde dijital yetkinliklerle ilgili hedeflere ilişkin olarak yetişkinlerin en az %80'inin temel dijital yetkinlikleri haiz olması; çoğunluğunun kadın olması koşuluyla 20 milyon ICT uzmanının istihdam edilmesi; şirketlerde %75 oranında bulut teknolojileriyle büyük veri ve yapay zeka kullanılması; AB nezdindeki küçük ve orta büyüklükte işletmelerin %90'ının temel seviyede dijital yoğunluğa ulaşması ve mevcut *unicornların* sayısının da iki katına çıkması hedeflenmektedir. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere, AB'nde dijital ekonomi ve bu kapsamda ortaya çıkan hedefler ve bu hedeflere uygun politika değişiklikleri kapsayıcı ve bütüncül bakış açısıyla ortaya konularak mevzuata ilişkin yeni hedefler belirlenmiş, yeni kurallar bu çerçevede yürürlüğe konulmuştur.

Bu çalışmada AB hukukundaki gelişmeleri ve düzenleme gerekçelerini tümüyle ele almak mümkün değildir. Bununla beraber AB hukukunda olduğu gibi Türk hukukunda da diğer alanlarla karşılaştırıldığında öncü rol üstlenen rekabet hukukuna odaklanılarak, bu perspektiften gelişmeleri ele almak ve AB hukukunun bu alandaki yansımalarına dikkat çekmek çalışmanın amaçları arasındadır.

AB hukukunda yapılan düzenlemelerin etkisi, sadece AB'ne üye ülkelerle sınırlı kalmayıp, dijital piyasaları ve hizmetleri düzenleme eğiliminde olan başka hukuk sistemlerinde de AB hukukunun yansımaları olmuştur. Türkiye'de de dijitalleşmenin ortaya koyduğu yeni sorular ve konularla ilgili akademik çalışmalar¹¹, dijitalleşmenin kamu politikalarına

---

¹¹ Örneğin bkz. Başak Şit İmamoğlu, Planlı Eskitme, Hukuki Açından Bir Değerlendirme, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2020, Elif Küzeci; Sayısal Fil, Bilişim Teknolojileri, Devlet ve Hukuk Kesişiminde Bir İnceleme, (İnkilap Yayınları, 2021), Yaman Akdeniz, Elektronik Ticaret Hukuku, Yetkin Yayınları, 2020; Hüseyin Can Aksoy, Veri İhlalleri ve Ceza Hukuku: KVKK ve GDPR Karşılaştırması, (Yeni Medya ve Hukuk Dergisi, Sayı: 11, 2021); Dijitalleşme ve Yargı: Türk Hukukunda Yargısal Dijital Dönüşüm (Editör: Dr. Özgür Yılmaz) Yargı Yayınevi, 2020; Ersin Çıplak, Siber Güvenlik Hukuku, Adalet Yayınevi, 2021; Ali Alphan Kaya, Yapay Zeka Hukuku, (Seçkin Yayınevi, 2021) Murat Arslan Yapay Zeka ve Hukuk: Etik İlkeler ve Hukuki Sorunlar, (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 23, Cilt: 2, 2021); Zeynep Ayata, Avrupa Birliği Rekabet Hukukunda İnovasyon Sorunsalı; Oniki Levha Yayıncılık,

etkisiyle ortaya çıkan düzenlemeler artmış, özellikle rekabet hukuku ve kişisel verilerin kullanılması başta olmak üzere dijitalleşme konusu, kurumların ve piyasa aktörlerinin gündemini beklenilenin ötesinde meşgul etmeye başlamıştır. Dijitalleşme konusunun Türkiye’de etki alanına baktığımızda, Türkiye’de internet kullanıcı sayısı bir göstere olabilir. Nitekim internet kullanıcıları olanların nüfusun yaklaşık %83,4’ne tekabül ettiği¹² dikkate alındığında, dijital teknolojilerin kullanılmasında ortaya çıkan hukuki sorunların ve bu sorunlarla gündeme gelen düzenleme konusunun ne kadar geniş bir etki alanı olduğu sayısal olarak da görülmektedir.

Genel olarak hukukun ve özel olarak da Rekabet Hukukunun dijital ekonomi ile sınava olarak tanımlanabilecek düzenleme girişimleri, aslında bir geçme kalma sınava olmaktan çok, sürdürülebilir ve gerçekçi hedeflerle dijital piyasaları adil ve rekabetçi koşullarda yapılanmasına yönelik girişimler olarak değerlendirmek gerekir. Bu düzenlemelerde dijital teknolojilerden beklenen ekonomik katma değere ulaşılabilmesi için, AB’nde rekabetin iyi işleyen Dijital Tek Pazarın vazgeçilmez aracı olduğuna vurgu yapılmaktadır¹³. AB hukukunda özellikle Tek Pazar ilkesinin vazgeçilmez aracı olan rekabet hukuku ve büyük verinin kullanımıyla gündeme gelen hakim durumun kötüye kullanılmasına ilişkin tartışmalarda, dijital piyasaların çeşitli özellikler nedeniyle ortaya çıkan rekabet aksaklıklarının, sadece *ex post* rekabet hukuku araçlarıyla giderilemeyeceğinde hem fikir olan çalışmalar, yeni düzenlemelerin de çıkış noktası olmuştur. Rekabet hukukunun amaçları, dijital platformları denetleme yeterliliği, buna bağlı olarak rekabet otoritelerinin değerlendirmesi gereken yeni hedefler, yeni yetkiler AB rekabet hukukunda ve ulusal hukuk sistemlerinde yasa koyucuların ve düzenleyicilerin gündemindeki öncelikli konular arasına girmiştir.

2022; Aynur Karagöz, Yapay Zeka ve İş Hukuku: İşveren ve İşçi Hakları Açısından Değerlendirme (Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 147, 2021); Güneş Ayas, Yapay Zeka ve Ceza Hukuku: Ceza Sorumluluğu ve Cezalar" , Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 68, Cilt: 2, 2019; Pınar Aksoy, Sosyal Medyanın Hukuki Sorumluluğu: İçerik Sağlayıcıların Sorumluluğu, (Medya ve Hukuk Dergisi, Sayı: 6, Cilt: 2, 2019).

¹² <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/dijital-piyasalar-calisma-metni.pdf>, 2, Erişim Tarihi: 30.04.2023

Yapılan çalışmalarda Türkiye’de internet kullanım oranına ilişkin istatistiklerin farklı kaynaklarda değişkenlik arz ettiği ifade edilmekle birlikte, Rekabet Kurumu tarafından Nisan 2023 tarihinde yayımlanan Raporda, Türkiye’de internet kullanıcı sayısının 71,38 milyon kişi olduğu ve bunun da toplam nüfusun yaklaşık %83,4’üne tekabül ettiği; kullanıcı sayısının dünya ortalamasının üzerinde olduğu ifade edilmiştir.

¹³ Filippo Lancieri-Patricia Sakowski, Competition in Digital Markets: A Review of Expert Reports, 26 Stan. J.L. Bus. & Fin.65 (2021): 65-70

B. OECD Çalışmaları

AB hukukunda yasama faaliyetlerine ilişkin güncel gelişmeleri özetlemeye geçmeden önce, uluslararası çalışmalarda konunun nasıl ele alındığını örneklemesi bakımından, düzenleme girişimlerine ilişkin olarak başlangıçta ortaya koyduğu eleştirilere de dikkat çekmek üzere OECD'nin konuyla ilgili çalışmalarına kısaca yer verilmiştir.

Dijital hizmetlerin ve piyasalarda rekabetin korunmasına ilişkin politikaların belirlenmesinde dijital hizmetlerin sınırları aşan niteliği gereği, karşılaştırmalı çalışmalar ve uluslararası iş birliği her zaman olduğundan daha işlevseldir. Bu kapsamda yenilikçilik, dijital teknolojiler ve dijitalleşmenin iktisadi ve ticari etkilerini uzun süredir gündemine almış olan OECD, üye ülkelerin yenilikçilik politikaları çerçevesinde bu konuları çeşitli açılardan değerlendirdiği 2010 Strateji Belgesiyle¹⁴, bu alandaki uluslararası çalışmalara öncülük etmiştir¹⁵. Özellikle pandemi sürecinden sonra dijital piyasalarla ilgili çalışmalar, ilgili piyasaların özellikleri, platformlar ve diğer dijital piyasalarda pazar gücü, dijital ticaret, *startup'lar* ve birleşme ve devralmalara ilişkin konuların ele alındığı, tüketiciler ve kural koyucular bakımından konunun tartışıldığı raporlarda değerlendirmiştir¹⁶.

OECD üyesi bazı ülkelerin dijital piyasalara ilişkin düzenlemelerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirildiği Raporla (2021)¹⁷ birlikte bir Envanter

¹⁴ OECD Innovation Strategy 2010, <https://www.oecd-ilibrary.org/content/publication/9789264083479-en>

Erişim Tarihi: 05.05.2023

¹⁵ Zeynep Ayata; Avrupa Birliği Hukukunda Yenilik Politikalarının Düzenlenmesi ve Uyumlaştırılması, Hacettepe HFD, 9(2) (2019): 452-488 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/857472> Erişim Tarihi: 05.05.2023

¹⁶ OECD (2022), *The Evolving Concept of Market Power in the Digital Economy*, OECD evolving-concept-of-market-power-in-the-digital-economy-2022.pdf. Erişim Tarihi 05.05.2023

OECD (2021), *Roundtable on Ex Ante regulation and competition in digital markets*, <https://www.oecd.org/daf/competition/ex-ante-regulation-and-competition-in-digital-markets.htm>. Erişim Tarihi 05.05.2023

OECD (2020), *Roundtable on Start-ups, Killer Acquisitions and Merger Control*, <https://www.oecd.org/daf/competition/start-ups-killer-acquisitions-and-merger-control.htm>. UK Digital Competition Expert Panel (2019), *Unlocking digital competition*, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/785547/unlocking_digital_competition_furman_review_web.pdf. Erişim Tarihi 05.05.2023

¹⁷ OECD (2021), *Ex ante regulation of digital markets*, OECD Competition Committee Discussion Paper, <https://www.oecd.org/daf/competition/ex-ante-regulation-and->

hazırlanmış, bu çalışma dijital piyasaları ve hizmetleri düzenleme arifesinde olan veya düzenleme taslaklarını tartışmaya açan örneğin Türkiye gibi ülkeler bakımından da yol gösterici olmuştur. Bu çalışmada¹⁸, başta AB, Almanya, Japonya, İngiltere ve Amerika düzenlemeleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilip, farklı hukuk sistemleri ve ekonomik modelleri olan ülkelerin konuyu ele alışına ilişkin bir rehber oluşturulmuştur. Çalışmada ele alınan başlıklar şunlardır:

- İlgili düzenlemenin yasalaşıp yasalaşmadığı ve ilgili ülkenin normlar hiyerarşisi içindeki yeri ve yasama süreçleri bakımından hangi aşamada olduğu;
- Düzenlemenin kapsamının belirlenmesi, düzenlemeye tabi teşebbüslerin tanımlanmasında kullanılan nitel ve nicel ölçütler;
- Düzenleme kapsamında olan piyasa aktörleri bakımından öngörülen yükümlülükler;
- Düzenlemeye tabi şirketlerin kaçınması gereken piyasa davranışları;
- Düzenlemeyi uygulayacak kurumların görev ve yetkileri;
- Düzenleme kapsamında olan işletmelere/sektörlerde uygulanacak (yeni) birleşme ve devralmalar kuralları;
- Dijital aktörlerin büyük veri kullanımına ve veriye erişime ilişkin kurallar ve sınırlamalar
- Dijital aktörlerin bu yeni düzenlemelerin gereklerini yerine getirerek uyum gösterdiğinin yetkili kurumlar tarafından değerlendirilebilmesine olanak veren görev ve yetkileri;
- Düzenlemeye uyulmaması halinde uygulanabilecek davranışsal ve yapısal tedbirler

Envanterde kapsamında incelenen ülkelerin düzenlemeleri, ilgili devletlerin hukuk düzeninde farklı isimlerle yer alsalar da Raporda incelenmiş olan modeller, ilgili ülkelerde dijital piyasalarda/platformlara uygulanacak kurallardır. Düzenlemelerin yürürlükte olduğu ülkelerde, farklı

---

competition-in-digital-markets.htm Erişim Tarihi: 05.05.2023 Rapor Avustralya, Almanya, AB, Fransa, İtalya, Japonya, Birleşik Krallık ve ABD düzenlemelerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir.

¹⁸ OECD, Analytical note on the G7 Inventory of new rules for Digital Markets, 2022 <https://www.oecd.org/competition/analytical-note-on-the-g7-inventory-of-new-rules-for-digital-markets.pdf> 05.05.2023

kavram ve tanımların kullanılmasının uygulamada sorunlara sebebiyet verebileceği, hatta kapsam tartışmalarına da neden olabileceğine dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda örneğin ilgili düzenlemeler kapsamında olan şirketler, Birleşik Krallık'ta "stratejik pazar konumuna sahip olan" (*strategic market status*); Almanya'da "piyasalarda rekabet açısından yüksek önemi haiz şirketler" (*undertaking of paramount significance for competition across markets*); AB'nde platform işleticisi (*gatekeeper*) Japonya'da "belirli nitelikte dijital platform sağlayıcısı" (*specified digital platform providers*) ve ABD'nde "kapsam dahilinde şirket" (*covered company*) olarak tanımlanmış olduğuna vurgu yapılmıştır¹⁹. Bu açıdan bakıldığında AB düzenlemeleri ile başta üye devletler olmak üzere onu model alan diğer ülkelerin hepsinde terim ve tanım birliği de sağlanmış olacaktır.

Raporda dijital piyasalarda ortaya çıkan rekabet aksaklıklarının sadece rekabet düzenlemeleriyle önleyebilmenin güçlüğüne işaret edilmiş; piyasaların yapısından kaynaklı aksaklıklara rekabet hukuku aracılığıyla kalıcı çözüm önerilemediği; inceleme konusu ülkelerde ilgili piyasalarda yürütülen soruşturmanın usul kuralları gereği uzun zaman aldığı gerekçeleriyle rekabet düzenlemelerinde değişiklik yapılması önerisi desteklenmiş, sektörel düzenlemelere ilişkin modeller tartışılmıştır²⁰. Dijital aktörlerin iş modellerinin farklılığı, aynı zamanda reklam mecrası olup olmadığı, kullanıcıların da içerik sağlayıp sağlamaması; editoryal sorumluluğu bulunup bulunmaması gibi birçok farklılık, düzenlemenin kapsamına ilişkin tartışmaları da beraberinde getirebilecektir. Bu nedenle ülkelerin birbirlerinin düzenlemelerini izleyerek azami ölçüde hukuki belirlilik ve yeknesaklık sağlanması yatırımcılar ve bu piyasalarda faaliyet gösteren aktörler bakımından da önemlidir. Bizatihi bu gereklilik diğer gerekçelerle birlikte uluslararası nitelikli kuralların olmasına ilişkin tartışmalara da zemin olmaktadır.

OECD çalışmalarına ve politika öneri ve örneklerine, Rekabet Kurumu'nun 2021 yılında tamamladığı E-Pazaryeri Platformları Sektör

¹⁹ Analytical note on the G7 Inventory of new rules for Digital Markets, 2022

<https://www.oecd.org/competition/analytical-note-on-the-g7-inventory-of-new-rules-for-digital-markets.pdf>:8 Erişim Tarihi: 30.04.2023

²⁰ OECD (2021), *Roundtable on Ex Ante regulation and competition in digital markets*, <https://www.oecd.org/daf/competition/ex-ante-regulation-and-competition-in-digital-markets.htm>. Erişim Tarihi: 30.04.2023

İncelemesi Ön Raporunda²¹ ve Nihai Raporda²² yer verilmiş, dijital piyasalarda rekabet riski oluşturan uygulamalara mevcut kurullarla etkin bir çözüm önermenin mümkün olamayacağı, sektörel düzenleme gerektiği Rekabet Kurumu tarafından da vurgulanmıştır. OECD çalışmalarından hareketle özetlemek gerekirse, OECD kapsamında yapılan çalışmalar, farklı bloklarda yer alan ülkelerin ulusal hukuk düzenlemeleri ve AB’nde dijital piyasalar ve hizmetlerin ayrıca *ex ante* sektörel düzenlemelere konu edilmesine; bu amaçla piyasalarda rekabetçi yapının korunması ve adil ticaretin sağlanması için rekabet hukuku kurullarında değişiklik yapılması gereğine işaret edilmiştir. OECD 2023 tarihli yeni Strateji Raporunda da bu konular Bilim, Teknoloji ve Yenilikçilik başlığıyla çok yönlü politika önerileriyle ele alınmıştır²³. Dikkat çekmek gerekir ki bu başlık ile AB’nde teknoloji ve bilimin yanısıra yenilikçilik politikaları da artık birlikte ele alınan konular arasında yer almaktadır. Bu yaklaşımın ulusal hukuk sistemlerinde ve AB hukukunu model alan ülkelerde benimsenmesi ilgili politikalar açısından ve kurumsal olarak eşgüdümü gerektirmektedir.

II. “Dijital Tek Pazar” Hedef mi? Gerçek mi?

Avrupa Birliğinin İşleyişine İlişkin Antlaşma ile (ABİDA), AB’nin salt ekonomik bütünleşmenin ötesine geçtiği, örneğin bir “özgürlük, güvenlik ve adalet alanı” kurmak veya bir Temel Haklar Şartına sahip olmak gibi ekonomik bütünleşmeden çok daha geniş kapsamlı konuları da içerdiği bir gerçektir²⁴. Dijital Tek Pazar hedefinin temellerine bakılacak olursa, genel olarak AB hukukunda tek pazar hedefiyle ilişkilendirmek mümkündür. Öğretide ortak pazar, iç pazar ve tek pazar kavramlarının anlamdaş olarak kullanıldığı, AAD’nin da kararlarında bu terimler arasında bir ayırım yapmadığına işaret edilmiştir²⁵. AB kurucu antlaşmalarında dijitalleşmeye vurgu olmamasına karşın, AB Antlaşmasınının 3/3 maddesinde, AB’nin Dijital Tek Pazar Hedefi içinde yer alan, rekabet edebilirliği yüksek sosyal piyasa

²¹ Rekabet Kurumu E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi Ön Raporu, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sektor-raporlari/e-pazaryeri-si-on-rapor-20210705115502897-pdf> :3-4 Erişim Tarihi: 30.04.2023

²² Rekabet Kurumu E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi Nihai Raporu <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/geneldosya/e-pazaryeri-si-raporu-pdf> : 12-18 Erişim Tarihi: 30.04.2023

²³ OECD Science, Technology and Innovation <https://www.oecd.org/sti/science-technology-innovation-outlook/> Erişim tarihi: 05.05.2023

²⁴ İlke Göçmen, Avrupa Birliği Maddi Hukuku: İç Pazar, (Seçkin Hukuk 2017) 65

²⁵ İlke Göçmen, Avrupa Birliği Maddi Hukuku: 69

ekonomisi, sürdürülebilir kalkınma, bilimsel ve teknolojik ilerleme gibi temel kavramlara vurgu yapılmıştır²⁶.

AB’nde Dijital Tek Pazar, kişilerin ve işletmelerin çevrimiçi ticari faaliyetlerinde ve dijital piyasaların yapılandırılması ve işleyişinde adil ve rekabetçi bir düzenin oluşturulması amacıyla ortaya konulan AB dijital stratejisine işaret eder. Bu anlamda Dijital Tek Pazar Stratejisi, üye devletlerin, AB kurumlarının uzun yıllardır devam eden çalışmaları, görüş ve önerileriyle oluşturulmuştur. Bu şekilde geliştirilen Stratejinin uygulanmasında da Avrupa’nın karar alma usulünde katılımcılığı teşvik eden süreçleri etkili olmuştur²⁷. Büyük veri kullanılan iş modellerinde piyasa aktörlerinin yükümlülüklerinin belirlenmesi ve kişisel verilerin korunması ekonomik bütünleşmeye katkı sağlayacak, uluslararası rekabette AB’nin gücünü arttıracak en önemli hedefler arasındadır²⁸.

Son yirmi yılda teknolojinin insan yaşamına ve piyasalara etkisi düşünüldüğünde, yapılan düzenlemelerin teknolojinin gerisinde kaldığı veya en azından hızına yetişemediği eleştirileri, düzenlemenin zamanlaması ve etkileri değerlendirilirken önem arz etmektedir²⁹. AB Komisyonu tarafından hazırlanan ve AB’nin 2030 yılına yönelik dijital dönüşümünü şekillendiren Avrupa Dijital Pusulasında 2030 (*Digital Compass: The European way for the Digital Decade*)³⁰ belirlenen dört temel hedef şöyledir³¹:

- dijital becerilere sahip vatandaşlar ve dijital nitelikleri yüksek profesyoneller,
- güvenli, yüksek performanslı ve sürdürülebilir dijital altyapılar,

²⁶ ABA 3/3.madde

²⁷ AB’nde karar alma süreçlerinde etkileşim için bkz. Feza Solak Tuygun, Karar Alma Süreçlerine Çıkar Gruplarının Erişimi Açısından AB Örneği, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, (10(2), 2019): 404-411.

²⁸ Furkan Övündür; Dijital Tek Pazar Stratejisinin Hukuki Bağlamında Kişisel Veri Güvenliğinin Sağlanması, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (Yıl:2020 Cilt 19 Sayı:38)118-120.

²⁹ Erik Vermeulen, et al.; Regulation Tomorrow: What happens when Technology is faster than the Law? (TILEC Discussion Paper, 2016) 5-8.

³⁰ *2030 Digital Compass: The European way for the Digital Decade*, 2021: 4-10, <https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2021/03/2030-Digital-Compass-the-European-way-for-the-Digital-Decade.pdf> Erişim Tarihi: 04.05.2023

³¹ Murat Okçu-Sebiha Düz, Dijital Çağ Başlarken: Avrupa Birliği’nin Dijitalleşme ve Yapay Zekâ Stratejileri, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (Y.2023, C.28, S.2): 221-240.

- işletmelerin dijital dönüşümünün tamamlanması,
- kamu hizmetlerinin dijital ortamlarda sunulabilmesi için gerekli alt yapının oluşturulması

Dijital piyasaların işleyişinde ticari ilişkiler, iş yapış yöntemleri ve bunların piyasaların işleyişine etkiler dikkate alınarak “dijital teknolojilerin yönetişi” kavramı gündeme getirilmektedir³². Ayrıca dijital teknolojilerin kullanımında ortaya çıkan mahremiyet ve veri gizliliği konusu öncelikle etik; veriye erişim ve verinin mülkiyeti konusu mülkiyet hukuku ve mülkiyetin devrinin yanısıra telif hukuku, patent-ve standarda esas patentler; dijital piyasalarda ekonomik ve siyasi güç ile ilişkileri bağlamında sanayide tasarım, sınai mülkiyet hukuku ve yeniliğin desteklenmesi; kararların alınması ve düzenlemeye uyulması konusunda şeffaflık ve denetim; üretim sistemlerine göre teknik ve örgütsel yetkinliğin uyarlanmasına işaret eden tekno-ekonomik kurallar, robotlar ve yapay zeka uygulamalarının artması ile ortaya çıkabilecek istihdam politikaları ve sosyo-çevresel etkiler olarak adlandırılan konular, dijital piyasaların ne kadar geniş bir tartışma alanı sunduğuna da örnek teşkil etmektedir.

Her ne kadar AB kurucu antlaşmalarında doğrudan dijitalleşmeye ilişkin münhasır bir politika başlığı yok ise de tek başına böyle bir tespit hayli yanıltıcı olabilecektir. Nitekim Dijitalleşme ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri ile ilişkili düzenlemeler, Sanayi Politikası (ABİDA 173), Rekabet Politikası (ABİDA 101-109.md), Ticaret Politikası (ABİDA 206-207.md), Trans Avrupa Ağları (TENs) (ABİDA 170-172.md.), Araştırma ve Teknolojik Gelişmeler (ABİDA 179-190md.), İç Pazar (ABİDA 114md.), Serbest Dolaşım İlkeleri (ABİDA 28-30, 34-36md., 45-66.md), Gençlik Spor, Eğitim (ABİDA 165-166.md.), Kültür (ABİDA 167.md) Kişisel Verilerin Korunması(GDPR) başta olmak üzere, AB politikalarının tamamını etkilemekte olup, çevrim-içi platformlar ve dijital hizmetler doğrudan yenilikçilik politikalarıyla da ilişkilidir³³.

³² Caetano Penna, Technological Revolutions and the Role of the State in the Governance of Digital Technologies, essay published as part of Global Cooperation on Digital Governance and the Geoeconomics of New Technologies in a Multi-polar World.<https://www.cigionline.org/articles/technological-revolutions-and-the-role-of-the-state-in-the-governance-of-digital-technologies/> Erişim Tarihi : 1.5.2023)

³³ Bu konuda bkz. Ayşe Gözde Gözüm, Girişimcilik Alanında Yazılan Akademik Makalelerin: Girişimciliğin Türkiye’deki Akademik Örüntüsü, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1359276>; Rekabet Hukuku Reform Tartışmaları Çerçevesinde “Öldürücü Devralmalar”: İnovasyon mu Yerleşiklerin Sürekliliği mi?

Teknolojik gelişmelerin yeni pazarlar ve hizmetlerle bazı sektörleri/meslekleri ortadan kaldırdığı, en azından tehdit ettiği dikkate alındığında³⁴; dijital teknolojilerin iş modelleri ve işleyişiyle piyasalarda ortaya çıkan negatif dışsallıklarla yıkıcı etkiye (*disruptive effect*) sahip olduğu; bu nedenle de rekabet hukuku kurallarının yanısıra, kurumların rollerini ve yeni yönetim modellerini düşünmeyi, mevcut yapıların ve düzenlemelerin yeterliliğini ve yetkinliği gözden geçirmeyi gerektirmektedir.

Dijital hizmetlerin ve piyasaların düzenlenmesine ilişkin olarak AB’nde en kapsamlı değişiklikleri getiren, uygulamada ve öğretilde kısaca AB Dijital Piyasalar Kanunu (*Digital Markets Act*)³⁵ (DMA) ve AB Dijital Hizmetler Kanunu (*Digital Services Act*)³⁶ (DSA) olarak anılan düzenlemeler, sadece iktisadi ve ticari yaşamı düzenleyen kurallar olmanın ötesinde, amaçları itibarıyla AB hukuk düzeninin temel ilkeleriyle de ilişkilendirilmektedir. Bu açıdan DSA, dijital hizmet kullanıcılarının ifade ve haber alma özgürlüğünün korunması; e-ticaret süreçlerinde reklamlar ve içerikler başta olmak üzere hizmet sağlayıcılar ve kullanıcılar bakımından güvenilir, şeffaf ve adil bir ortam oluşturulması; dijital hizmetler sırasında ortaya çıkan hukuka aykırılıklar nedeniyle sorumluluğun kapsamı ve muhataplarının düzenlenmesi ve bunlara ilişkin yükümlülüklerin belirlenmesi amacıyla arama motorları, sosyal medya siteleri ve bulut bilişim hizmetleri gibi çeşitli dijital hizmet sağlayıcılarının tabi olacakları kuralları belirlemektedir. DMA ise dijital piyasalarda faaliyet gösteren belirli nitelikteki çevrim içi platform işleticilerinin (geçit bekçisi) (*gatekeeper*), yükümlülüklerinin belirlenmesi suretiyle rekabetçi ve adil dijital piyasaların oluşturulmasına ilişkin hukuki alt yapıyı oluşturmayı hedefleyen düzenlemeleri içermektedir.

---

https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/rekabet-dergileri/rekabet-dergisi-cilt-21_sayi-2_2020-web-20220223092455540-pdf Erişim tarihi: 3.5.2023; Zeynep Ayata, Avrupa Birliği Hukukunda Yenilik Politikalarının Düzenlenmesi ve Uyumlaştırılması, (Hacettepe HFD, 9(2) 2019): 466-472 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/857472>; Laçın Akyıl-Sevim Budak, Avrupa Birliği’nde Bölgesel Yenilikçilik Sistemleri: Polonya Örneği, (Yıl 2020, Cilt: 2 Sayı 1): 8-27, Erişim tarihi: 5.05.2023; <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1359276>

³⁴ GraefInge-Wahyu et al. How Google and others upset competition analysis: disruptive innovation and European Competition Law, 25th European Regional Conference of the International Telecommunications Society, June 2014, <http://hdl.handle.net/10419/101378>, 4-9. Erişim Tarihi: 3.5.2023

³⁵ Regulation (EU) 2022/1925 Of The European Parliament and of The Council of 14 September 2022 on Contestable and Fair Markets in the Digital Sector and Amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act) OJ L265/1, 12.10.2022 Erişim Tarihi:5.05.2023

³⁶ Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of The Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) OJ L277/1 27.10.2022 Erişim Tarihi:5.05.2023

III. Avrupa Birliği Hukukunda Dijital Hizmet ve Piyasaların Düzenlenmesinde Yeni Dönem

Yukarıdaki genel açıklamaları takiben bu bölümde, AB’nde dijital piyasa ve hizmetlere ilişkin kuralların yürürlüğe girmesiyle başlayan yeni dönemde DMA ve DSA olarak anılan bu düzenlemelerin AB hukukunda yeri ve önemi üzerinde durulacak ve bu düzenlemelerin AB hukuku kapsamında bazı ortak özelliklerine yer verilecektir.

A. Düzenlemenin AB Entegrasyonuna Etkileri

Her iki düzenleme de öncelikle AB Tek Pazar hedefinin, dijital eko sisteme ilişkin sektörel özel düzenlemeleridir. Bu düzenlemelerin aşağıda sıralanan nedenlerle AB’nin amaçlarına ve entegrasyonuna olumlu katkıları olacağı öngörülmektedir:

- a. Bu düzenlemelerle dijital hizmetlere ve piyasalara ilişkin kurallar, bütün üye devletlerde uyumlaştırılmış olacak ve AB tüzüklerine konu edilmiş olmaları nedeniyle yeknesak biçimde uygulanacaktır.
- b. Dijital hizmetler, coğrafyadan bağımsız olarak aynı biçimde sunulabilen hizmetler ve dijital platform şirketleri de büyük çoğunlukla global aktörlerdir. Buna karşılık, dijital piyasalarda yoğun bilgi asimetrisine maruz kalan tüketicilerin, hukuka aykırı içeriklerden korunması; e-ticaret ve dijital hizmetler bakımından güvenilir ortamın sağlanması ve rekabetçi ve adil piyasalar oluşturulması, hakim durumların yaratabileceği kötüye kullanma veya rekabetin sınırlanması gibi alanlarda hukuki koruma sağlanabilmesi AB’ne üye ülkelerde hukuk birliğinin ve yeknesak uygulamanın sağlanması ile mümkün olacaktır.
- c. Söz konusu düzenlemelerle AB’nin yenilikçi politikalarının desteklenmesi ve piyasaların rekabetçi yapısının korunması öngörüldüğünden, yenilikçi *startup* şirketlerin daha dinamik ve rekabete açık piyasalarda faaliyet gösterebilmelerine uygun bir zemin yaratılmış olacak böylece hem AB’nin amaçlarına uygun olarak yenilikçilik desteklenebilecek hem de AB’nin dijitalleşme ile ilgili diğer hedeflerini destekleyen sonuçlar ortaya konulabilecektir.
- d. AB entegrasyonunu ve dijital tek pazar hedefini güçlendirmesi beklenen bu düzenlemeler, etki alanı itibarıyla AB sınırları dışına da taşındığından, ayrıca teknolojinin küresel ölçekte

düzenlenmesinin liderliğini AB'nin yaptığı, hukuken güçlü bir dijital eko-sistemin oluşmasına katkı yaparken, AB'nin küresel düzlemde iktisadi ve siyasi olarak daha güçlü bir aktör olmasına da katkı sağlayacaktır.

B. Brüksel Etkisi³⁷

AB hukukunda, öncelikle rekabet hukuku, sonraki yıllarda tüketicinin korunması, daha yakın tarihlerde kişisel verilerin ve son yıllarda yenilikçiliğin korunmasına ilişkin kurallarla AB hedefleri ve politikalarıyla uyumlu bir eko-sistem oluşturulması amacıyla çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır. Dijital hizmet ve piyasaların düzenlenmesine ilişkin tüzüklerle (DSA ve DMA) Komisyonun görev ve yetki alanında olan, AB üyesi ülkeler bakımından doğrudan uygulanabilir³⁸ ayrıntılı düzenlemeler yürürlüğe konulmuştur. AB'ni dijital çağa hazırlayan bu düzenlemelerin, kişisel verilerin korunması alanında küresel standartlar getiren AB Genel Tüzüğü (GDPR)³⁹ gibi hem şirketler açısından hem de diğer hukuk sistemleri bakımından küresel yansımaları olması kaçınılmazdır.

Kısaca ifade etmek gerekirse bu kurallarla AB hukuku küresel standartlar getirmektedir. AB'nin düzenleyici otorite rolünün bir anlamda AB dışındaki ülkelerin hukuk düzenlerine de yansması olarak ifade edilen ve literatürde Brüksel etkisi⁴⁰ olarak tanımlanan durumun; dijital piyasaların düzenlenmesinde de söz konusu olduğu açıkça görülmektedir. Düzenleme konusunda küresel ölçekte (altın) standartlar (*golden standard*)⁴¹ belirlediği ifade edilen AB, dijital piyasaların düzenlenmesinde de öncü rol üstlenmiştir. Böylece Brüksel etkisiyle i) AB'ne üye olmayan ancak ortaklık ilişkisi gereği AB hukukunu mehzaz alan Türkiye gibi ülkelerde ii) Brexit süreciyle artık AB üyesi olmasa da Birleşik Krallık'ta ve iii) AB hukukunun

³⁷ Anu Bradford, The Brussels Effect. (Northwestern University Law Review, 107(1), 2012: 4-10.

³⁸ ABİDA 288.md

³⁹ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the Protection of Natural Persons With Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) OJ 119/1 4.5.2016.

⁴⁰ Anu Bradford; the Brussels Effect: How the European Union Rules the World, (Oxford University Press, 2019): 26-27

⁴¹ Anu Bradford; <https://blogs.microsoft.com/eupolicy/2020/10/26/what-is-the-brussels-effect-and-what-does-it-mean-for-global-regulation/> ("What is Brussels effect") Erişim Tarihi: 5.5.2023

kazanımlarını model alan diğer ülkelerde bu güncel gelişmelere paralel düzenlemeler yapılmaktadır.

Bir yanda ABD'nin teknoliberalizmi, diğer yanda Çin'in dijital otoriterliği arasında, AB'nin hukuk ve demokrasiye dair güçlü kökleri ve değerleri dikkate alındığında⁴², dijital mal ve hizmetler alanındaki AB hukukunun küresel etkisine temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik hedefleri açısından da vurgu yapılmalı, yapılacak düzenlemelerde konunun bu yönü de düzenlemenin etkileri arasında öngörülmelidir. ABD ve Çin arasında teknolojiye dünya lideri olmak konusundaki çekişme arasında, Avrupa'nın dijital teknolojilerin yönetişimi ve hukuki standartları belirleme konusunda ön aldığı söylemek yanlış olmayacaktır. Çin ve ABD ile karşılaştırıldığında, teknoloji ithal eden konumunda olan AB, hem dijital piyasaların hukuki alt yapısının oluşmasında hem de dijital platformların iş modelleri ve yeni düzenlemelere uygun iş yapış yöntemlerinin belirlenmesinde ve denetlenmesinde dijital piyasalara ilişkin ilke ve normları ihraç eden konumuyla, dijital ekonominin yönetiminde küresel ölçekte söz sahibi olma iddiasını da ortaya koymuştur. AB hukukunun doğrudan etkisi, DMA ve DSA kurallarının doğrudan uygulanabilir niteliği ve AB rekabet hukukunda uzun yıllardır yerleşik içtihatlar arasında olan etki teorisinin uygulamadaki etkisi⁴³ dikkate alındığında; AB hukukunun etkisi ve dijital platformların uygulamalarına yansımaları daha iyi anlaşılacaktır.

C. İlgili Düzenlemelerin Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması ile İlişkisi

DMA ve DSA düzenlemelerinin gerekçesinde ticari hayatı düzenleme, piyasaların rekabetçi ve adil olmasını sağlama ve tüketici tercihlerini koruma amaçlarının yanısıra AB hukukunun amaçlarına uygun olarak temel hak ve hürriyetlerin ve özellikle de ifade özgürlüğünün korunması hususuna özel olarak vurgu yapılmaktadır⁴⁴. DSA'da kullanıcıların, dijital ortamlarda temel hak ve hürriyetlerinin güvence altında olacağı güvenilir bir dijital alan yaratılması amacına özel olarak yer verilmiştir⁴⁵. Temel hak ve özgürlüklerin

⁴² Anu Bradford; "What is Brussels effect": 2-4 Erişim Tarihi: 30.04.2023

⁴³ O. Odudu, Boundaries of EC Competition Law, (Oxford University Press, 2006): 58

⁴⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package#:~:text=The%20Digital%20Services%20Act%20%28DSA%29%20and%20the%20Digital,of%20all%20users%20of%20digital%20services%20are%20protected%3BErişim Tarihi:30.04.2023>

⁴⁵ DSA'de Temel Haklar Şartı, ifade özgürlüğü, haber alma özgürlüğü, girişim özgürlüğü, ayrımcılık yasağı ve tüketicin korunmasına ilişkin vurgu için Bkz. DSA Dibace

korunması ilkesi⁴⁶ özellikle medya platformları ve sosyal ağlar açısından ifade özgürlüğü, haber alma özgürlüğü, medyada çoğulculuğun sağlanması, temel hak ve hürriyetlerle ilişkili konuların başında gelmekte ve düzenlemelerde özel olarak vurgu yapılmasıyla dijital ortamlarda da güvence altına alınması gerektiği teyit edilmektedir⁴⁷. AB hukukunun tarihsel perspektifi içinde AAD içtihatlarında; AB Antlaşmasının 6/3.maddesinde⁴⁸ ve Lizbon Antlaşması ile AB Temel Haklar Şartının⁴⁹, kurucu antlaşmalarla aynı hukuki statüde olacağına ilişkin düzenlemeyle, güçlenen temel haklar sistemi AB hukukunun bağımsız kaynağı haline gelmiş⁵⁰, DSA ve DMA'de yapılan yukarıda belirtilen açık vurgu ile dijital piyasalar ve hizmetler açısından daha da güçlendirilmiştir. Böylece üye ülkelerin dijital piyasalara ilişkin düzenleme ve kararlarının, temel hakların korunmasına ilişkin AB hukuk sisteminde güvence altına alınmış temel hak ve hürriyetlere ilişkin ilkelere aykırı olamayacağına da dikkat çekilmiştir. Yukarıdakilerin yanısıra, altını bir kez daha çizmek de yarar vardır ki hukuki belirlilik, kanunların geriye yürümezliği, kazanılmış haklara saygı, orantılılık, eşitlik, adil yargılanma ve savunma hakkının gereği gibi kullanılmasına olanak verilmesi gibi hukukun genel ilkeleri de dijital piyasalara ve hizmetlere ilişkin yeni kuralların uygulanmasında da temel haklar kapsamında gözetilmesi gereken ilkelere aittir.

D. İlgili Düzenlemelere İlişkin Genel Eleştiriler

Yukarıda özetlenen olumlu etkilerin ve yansımaların yanısıra dijital piyasalara ilişkin DMA ve hizmetlere ilişkin DSA'ya ilişkin eleştirilere⁵¹ ve

---

(3).paragraf “*Responsible and diligent behaviour by providers of intermediary services is essential for a safe, predictable and trustworthy online environment and for allowing Union citizens and other persons to exercise their fundamental rights guaranteed in the Charter of Fundamental Rights of the European Union (the ‘Charter’), in particular the freedom of expression and of information, the freedom to conduct a business, the right to non-discrimination and the attainment of a high level of consumer protection*”

⁴⁶ Mehmet Özcan, Avrupa Birliğinde İnsan Hakları, (Seçkin, 3.Baskı-2016) :789-811

⁴⁷ <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-media-freedom-and-pluralism>

⁴⁸ ABA 6/3.maddesi “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde güvence altına alınan ve Üye Devletlerin ortak anayasal geleneklerinden ortaya çıkan temel haklar, genel hukuk ilkesi olarak Birlik Hukukunun parçasıdır*” hükmü yer almaktadır.

⁴⁹ 10 Mart 2001 imza tarihli Nice Temel Haklar Şartı (Nice Antlaşması), (2001) OJ C 80.

⁵⁰ Burçin Bayrak Şenocak; AB Hukukunun Genel İlkelerinden Biri Olarak Temel Haklar, (İNHAK):11-14

https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2903202316052012_inhak_inhak11-4.pdf

⁵¹ <https://www2.itif.org/2022-digital-markets-act.pdf> Erişim Tarihi: 1.05.2023

bu düzenlemelerin uygulanması sırasında gündeme gelebilecek bazı risklere dikkat çekilmesi henüz kapsamlı sektörel düzenleme yapılmamış olan ve AB düzenlemelerini model alan Türkiye gibi ülkeler bakımından önem arz etmektedir. Bu nedenle bu temel eleştirilere aşağıda kısaca değinilmiştir:

1. Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunmasına İlişkin Olarak

Yukarıda da belirtildiği üzere dijital politikalara ilişkin olarak DMA ve DSA'nın uygulanması da temel hak ve hürriyetlerin korunması ilkesi kapsamında gerçekleşecektir. Bununla beraber ulusal yargı organlarının ve idarelerin düzenleme gereklerinin yerine getirilmesi gerekçesiyle, uygulamada ifade özgürlüğü, haber alma özgürlüğü, mahremiyet, oransallık başta olmak üzere, temel hak ve hürriyetlere ilişkin ilkelerin ihlal edilme riskini taşımakta olduğu gözönünde tutulmalıdır. Örneğin DSA'de yer alan yükümlülüklerle dayanılarak, içeriklere haksız veya oransal olmayan müdahale ve sınırlamalar bu kapsamda üzerinde önemle durulması gereken risklerin başında gelmektedir. Bu nedenle bu ihtimal dikkate alınarak özellikle ilgili idari kurumların görev ve yetki alanları ve bu yetkilerin kullanımında temel hakların korunması ilkesine öncelik vermeleri ve uygulamayı buna göre şekillendirmeleri gerekir.

2. Düzenlemede Tanım Birliği ve Hukuki Belirlilik Gereği

İlgili düzenlemelerin asli muhatabı olan dijital platformlar bakımından, örneğin *gatekeeper* gibi, bazı tanımlar ve tanımlara ilişkin nicel ve nitel ölçütler getirilmiştir⁵². Aslında daha önce Komisyon ve AAD kararlarına konu olan kararlardan da takip edildiği üzere, yapılan düzenlemelerin piyasalarda hangi somut sorunlardan kaynaklandığı ve ilgili düzenlemelerin kimleri muhatap aldığının bilinmesine karşın, farklı hukuk sistemlerinde, düzenlemeye konu platformlar için “stratejik pazar konumuna sahip olan” (*strategic market status*); “piyasalarda rekabet açısından yüksek önemi haiz şirketler” (*undertaking of paramount significance for competition across markets*), “özel dijital platform sağlayıcısı” (*specified digital platform*

⁵² AB Komisyonu DMA'de yer alan yetkilerine dayanarak yapmış olduğu Microsoft, Apple, Google (Alphabet), Amazon, Meta, and Byte Dance'in de (TikTok) aralarında bulunduğu dijital aktörleri DMA kapsamında platform olarak tanımlamış ve böylece yine DMA'de düzenlenen yükümlülüklerle tabi kılmıştır. Bu çalışmanın tamamlandığı tarih itibarıyla Apple'ın, Komisyonun bu kararını Avrupa Adalet Divanı nezdinde dava ettiği açıklanmıştır.

providers); “kapsam dahilinde şirket” (*covered company*) gibi farklı tanımlar kullanıldığı daha önceki çalışmalarda da vurgulanmıştır⁵³. Bu nedenle hukuki belirliliği sağlamak amacıyla, düzenlemeler henüz taslak aşamasındayken AB’nde bir tanım birliği sağlanmış olması amaca uygun düzenleme yapıldığına işaret etmektedir. Tanımlara düzenlemede yer verilmiş olmasına karşın ulusal rekabet kurumları ve yargı organları tarafından kavramların ve ölçütlerin farklı yorum ve uygulamalara konu edilebileceğine, bunun da hukuk güvenliği ilkesini zedeleyebileceğine ilişkin uyarılar da yapılmaktadır. Düzenlemelerin esnek yapısı nedeniyle yeterince hukuki belirlilik sağlayamadığı, özellikle rekabet kurallarının amaçları ile öngörülenin çok ötesine geçildiği ve esasen böylece yukarıda ifade edilenin aksine hukuki bir belirsizlik yaratıldığına ilişkin eleştiriler de vardır⁵⁴.

3. Düzenleme (Yeniliği) Öldürür (*Regulation Kills*)

(Aşırı) düzenlemenin girişimciliği ve yenilikçi işletme politikalarını olumsuz etkileyeceği, hatta öldüreceğini (“*Regulation kills*” görüşü)⁵⁵ savunanlar, DMA ve DSA ile de bu riskin ortaya çıkabileceğini, yapılan düzenlemelerin amaçlarının aksine, pazara yeni girişler bakımından giriş engeli yaratarak rekabeti olumsuz etkileyebileceği riskine işaret etmektedirler. Bununla beraber bu eleştirinin, özellikle yenilikçiliğe ilişkin düzenlemelere yönelik olarak, yaratıcılığın ve yenilikçiliğin sınırlandırılmasındaki risklere işaret etmek üzere genel olarak vurgulanan bir eleştiri olduğu da dikkate alınmalıdır.

4. Veri Taşınabilirliği

Büyük veri kullanımı ile dijital piyasalar ve hizmetlerin rekabet hukuku kuralları kapsamında ele alındığı değerlendirmeler, aynı zamanda veri taşınabilirliği konusunun da başlı başına tartışılmasını gerektirmektedir. Özellikle arama motorları ve sosyal platformlar bakımından ilgili pazar yapısı ve bu platformların elde ettikleri verilerle sağladıkları pazar gücü ve verinin taşınabilir olmadığına ilişkin iddialar hatta verinin mülkiyetinin tartışılmasını gerektiren konular da dahil olmak üzere bu konu başlığı altında

⁵³ Analytical note on the G7 Inventory of new rules for Digital Markets, 2022
<https://www.oecd.org/competition/analytical-note-on-the-g7-inventory-of-new-rules-for-digital-markets.pdf>;8

⁵⁴ Kerem Cem Sanlı-Cihan Doğan s.136-137.

⁵⁵ <https://www2.itif.org/2022-digital-markets-act.pdf> : 3 Erişim Tarihi: 1.05.2023

dikkat çekilen riskler arasındadır. Yapılan düzenlemelerde AB nezdinde veri taşınabilirliği sağlanamadığı takdirde bu düzenlemelerin, korumaya çalışılan menfaatlere hizmet etmeyeceğine, tüketicilerin tercih hakkı, rekabetin artması ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi hedeflerine de ulaşılmasının güçleşeceğine de vurgu yapılmaktadır. Yine bu noktada belirtmek gerekir ki bu konu açıkça düzenlemeye konu edilinceye kadar, Türk rekabet hukuku da dahil olmak üzere⁵⁶, hukuk sistemlerinde rekabet hukuku açısından şikayet konusu olması üzerine rekabet otoritelerinin vermiş olduğu kararlarla uyuşmazlık gündeme geldikçe konu ele alınmaktadır.

5. Uyum Maliyetleri

İş modellerini kısa sürede düzenlemede öngörülen kurallara uygun hale getirmek, hali hazırda piyasada faaliyet gösteren bütün aktörler ve özellikle de görece küçük olanlar bakımından ek işlem maliyetlerine sebep olacak ölçüde yüksek uyum maliyetleri gerektirmektedir. Her ne kadar AB hukukunda ilgili düzenlemeler taslak aşamasında olduğu andan itibaren ilgililerin dikkatine sunulmakta ve bu düzenlemeler özelinde de uzun zaman tartışılmakta olduğu bilinmekte ise de düzenlemeyi yeni yapacak hukuk sistemleri bakımından bu işlem maliyetlerinin dikkate alınması, ilgililerle tartışılmasına imkan verilmesi; ilgili düzenleme kapsamında tanımlanan piyasada görece küçük ölçekte olan işletmeler bakımından doğacak uyum maliyetlerinin piyasada rekabet dezavantajı yaratabilecek sonuçlara sebep vermesini önleyebilecektir. Bu nedenle geçiş veya uyum maliyetlerinin yapılacak düzenleme ve uygulamalarda dikkate alınması gerekebilecektir.

E. AB Dijital Hizmetler Kanunu (*Digital Services Act-DSA*)

AB’nde Dijital Hizmetler Kanununun (*Digital Services Act-DSA*)⁵⁷, dijital hizmetlere ilişkin şu üç ana konuyu düzenlemektedir: Öncelikle dijital araçlar olarak da tanımlanan platformların yükümlülükleri *ex ante* kurullarla tanımlanmakta, böylece AB e-ticaret düzenlemelerinde kapsamlı değişiklikler yapılarak kullanıcılar açısından daha güvenilir dijital ticaret

⁵⁶ Rekabet Kurulu’nun 07.04.2022 tarih, 22-15/273-122 sayılı Nadir Kitap Kararı

⁵⁷ Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on A Single Market For Digital Services and Amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act)

https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?toc=OJ%3AL%3A2022%3A277%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.L_2022.277.01.0001.01.ENG / Erişim Tarihi: 1.05.2023

ortamı oluşturulması amaçlanmaktadır. Dijital hizmet veren platformların, kullanıcıların hukuka aykırı paylaşımları nedeniyle sorumlulukları da düzenlenmiş ve ifade özgürlüğü, haber alma özgürlüğüne özel olarak yer verilmek suretiyle kullanıcıların ve platformların temel hak ve hürriyetlerin korunmasına ilişkin güvencelerle hizmet sağlanıp, hizmet alınacağına işaret edilmiştir. Son olarak dijital hizmetler ve çevrimiçi reklamcılık konusu da özel olarak düzenlenmiştir.

DSA, 16/11/2022 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, 17/2/2024 tarihinden itibaren uygulanacaktır⁵⁸. AB Komisyonu, kullanıcı sayılarının büyüklüğünü dikkate alarak **17** dijital aktörü “önemli pazar gücüne sahip”⁵⁹ (Çok Büyük Çevrim İçi Platform) (*Very Large Online Platforms VLOPs*)⁶⁰ ve 2 büyük arama motorunu “önemli pazar gücüne sahip arama motoru” (*Very Large Search Engines VLOSEs*)⁶¹ olarak nitelendirdiğini ilan etmiştir⁶². Buna göre ilgili dijital aktörler belirlenen süre içinde düzenlemede öngörülen yükümlülüklerin gereklerini yerine getirecek şekilde uyum sağlamakla yükümlüdürler.

DSA’de hem üye devletlerin AB Komisyonu ile koordinasyonunu sağlamak hem de düzenlemenin ulusal sistemlerde uygulanmasını takip edebilmek amacıyla dijital platformların faaliyetlerini ve yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini izlemekle görevlendirilmiş, Dijital Hizmet Koordinatörlüğü (*Digital Service Coordinators (DSCs)*) oluşturulmuştur⁶³. Adından da anlaşılacağı üzere bu birim, ulusal dijital

⁵⁸ DSA 93. madde gereğince Tüzük However, Article 24(2), (3) and (6), Article 33(3) to (6), Article 37(7), Article 40(13), Article 43 and Sections 4, 5 and 6 of Chapter IV shall apply from 16 November 2022.

⁵⁹ Rekabet Kurumu tarafından hazırlanan taslakta ve literatürde bu kavramlar “önemli pazar gücüne sahip” olarak kullanılmıştır. Burada orijinal sadık kalınarak doğrudan çeviri yapılmıştır.

⁶⁰ **Önemli Pazar gücüne sahip: (Çok Büyük Çevrim-İçi) Dijital Platform olarak ilan edilenler:**

Alibaba, Ali Express, Amazon Store, Apple AppStore, Booking.com, Facebook, Google Play, Google Maps, Google Shopping, Instagram, LinkedIn, Pinterest, Snapchat, TikTok, Twitter, Wikipedia, YouTube, Zalando

⁶¹ **Önemli pazar gücüne sahip (çok büyük arama motorları) olarak ilan edilenler:** Bing ve Google Search

⁶² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/digital-services-act-commission-designates-first-set-very-large-online-platforms-and-search-engines>

⁶³ Koordinatörlüğün yapısı, görev ve yetkileri ile işleyişi için bkz. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of The Council of 19 October 2022 on A Single Market For Digital Services and Amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) Dıbase, 127-139.paragraflar

hizmetler koordinatörlerinden oluşturulacaktır. Üye devletler 17/2/2024 tarihine kadar ulusal koordinatör kurumlarını belirleyip Komisyona bildireceklerdir. İlgili koordinatörlüğün görevleri; üye ülkelerin DSA'in konuları kapsamında birbirlerine destek olması ve işbirliği, kullanıcılarda gelen şikayetlerin incelenmesi ve raporlama, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına ilişkin kurumların onaylanması, gönüllü moderatörlerin (*trusted flaggers*) ve onaylanmış araştırma kuruluşlarının belirlenmesi; gerektiğinde kapsam dahilinde olan çevrim içi platformlardan (*VLOPs*) ve arama motorlarından (*VLOSEs*) ilgili verilerin talep edilmesi şeklinde özetlenebilir.

AAD dijital platformlarda paylaşılan “içerik ve yayınların hukuka aykırı olması halinde sorumluluğun kapsamına ilişkin olarak vermiş olduğu yakın tarihli kararlarda işaret edilen hususlarda DSA’de düzenlemeye konu edilmiştir. Bu kararlar, platform işleticisi dijital aktörler, hukuka aykırı içerik paylaşan kişiler, hukuka aykırı paylaşım nedeniyle zarar gören kullanıcılar ve ilgili idari kurumlarla ulusal yargı organları açısından önemli ipuçları vermektedir. Bu kararlarda ortaya konulan yükümlülükler çerçevesinde dijital platformların iş modellerini gözden geçirmeleri ve buna uygun mekanizmaları kendi işleyişleri içinde oluşturmaları gerekmektedir.

AAD'nın bu konuyla ilgili kararlarında *Elsevier Inc. v. Cyando AG* kararında çevrim içi dosya paylaşımı hizmeti sağlayıcısı olan Cyando AG'nin, telif hakkı sahiplerinin izni olmadan, eserlerinin paylaşımına aracılık ettiği iddiası önkarar usulüyle AAD önüne gelmiş ve AAD, telif haklarının ihlal edilmesi sonucunu doğuran paylaşımların hak sahipleri tarafından platformlara bildirilmesi üzerine, bu içeriğin paylaşıldığı platformların, telif hakları ihlali olan paylaşımlara son verilmesine ilişkin etkin bir usulü sistemlerinin işleyişi kapsamında uygulamaları gerektiğine karar vermiştir⁶⁴.

Frank Peterson v. Google LLC ve YouTube LLC davasında da, Alman müzik yapımcısı Frank Peterson'a ait müzik video kayıtlarının telif haklarının; içerik sağlayıcılar tarafından YouTube'da paylaşılacak suretiyle ihlal edildiği iddiasıyla açılan dava önkarar usulüyle AAD önüne gelmiştir. Genel olarak telif hakkı sahiplerinin bilgisi olmadan kullanıcılar tarafından yüklenen ve telif hakkı ihlali içeren içerikler nedeniyle platform işleticisi

⁶⁴ Elsevier Inc.v Cyando AG Davası C-683/18 in Joined Cases C-682/18 and C-683/18
<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=243241&doclang=en>
Erişim Tarihi: 28.04.2003

teşebbüsün sorumluluğu olup olmayacağı tartışıldığı ve Google ve YouTube gibi dev platformların uygulamalarına da etki edecek bu davalarda AAD, YouTube'un ve Google'ın telif hakkı ihlali nedeniyle doğrudan sorumluluğunun olmayacağı, ancak telif hakkı sahiplerince bu ihlalin bildirilmesi durumunda hızlı ve etkili bir şekilde hukuka aykırı içerikleri kaldırması veya erişimini engellemesi yönünde sorumluluğu olduğuna karar vermiştir⁶⁵.

Yukarıda örneklenen kararlar ve yapılan düzenlemeler çerçevesinde DSA'nın dijital hizmetlere ilişkin düzenlemelerinin uygulanmasında, ulusal idari kurumların ve yargı organlarının temel hak ve hürriyetlerin korunmasına ilişkin ilkeleri gözetmesi, oransal olmayan sınırlamalara başvurulmaması gereğine de dikkat çekilmektedir.

DSA'nın uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek bazı hukuki riskler ve eleştiriler şu şekilde sıralanmıştır⁶⁶:

Ulusal hukuk sistemlerinde bu kuralların uygulanması gerekçesiyle dijital platformlara yönelik erişimin engellenmesinin oransal olmayan sınırlamalara maruz kalabileceği, bazı ülkelerde uluslararası antlaşmalarla güvence altına alınan temel hak ve hürriyetlerin korunması konusunda zafiyetler olabileceği⁶⁷, gibi riskler dikkate alınarak, yargısal denetimin önemine dikkat çekilmektedir. Hukuka aykırı içeriklerin dijital platformlardan kaldırılmasının talep edilmesini talep etme görev ve yetkisinin, bu yetki ile donatılmış kurumlar tarafından kullanılmasında bu kurumların bağımsız olması ve yetkinliklerinin sağlanması gerektiğine de işaret edilmektedir. Platformların kendilerinin tasarım, algoritma, kullanım, fonksiyonlarından kaynaklı hukuka aykırılıklar bakımından bir risk haritası çıkarmalarının özellikle kamu otoriteleri ile platform şirketleri arasında bilgi asimetrisinin yoğun olduğu hallerde etkin denetimi arttırabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca dijital platformların uygulamalarından etkilenen alt piyasalarda ekonomik ve sosyal hakların da korunması gerekir. Örneğin dijital piyasalar bakımından olmazsa olmaz sayılan lojistik, paketleme,

⁶⁵ Frank Peterson v Google LLC and YouTube LLC Davası C-682/18 ve in Joined Cases C-682/18 and C-683/18, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=243241&doclang=en> Erişim tarihi: 28.04.2003

⁶⁶ Oh, Y.J., & Yoon, H. (2021), The Digital Services Act Proposal in the European Union: A Critical Review *Journal of Information Policy*, 11: 155-157.

⁶⁷ News conference on the Digital Services Act and the Digital Markets Act, December 15, 2020 <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-media-freedom-and-pluralism> Erişim Tarihi: 28.04.2023

fintek vb alanlarda ekonomik ve sosyal hakların korunması, düşük ücretlerle işçi çalıştırılması; işçi sağlığı ve iş yeri güvenliği, işçilerin psikolojik ve duygusal durumlarıyla ilgili iş koşullarının iyileştirilmesi gereğine işaret edilerek, bu alanındaki iyileştirme girişimlerine bu geniş perspektiften bakılması gerektiğine de işaret edilmektedir.

F. Dijital Piyasalar Kanunu (*Digital Markets Act-DMA*)

Dijital Piyasalar Kanunu, (*Digital Markets Act-DMA*)⁶⁸ AB'nin uzun süredir gündeminde olan, büyük veriye dayalı iş modelleriyle faaliyet gösterdikleri piyasalarda önemli pazar gücünü haiz platformların, pazar gücünün ve piyasalarda rekabeti sınırlandırıcı piyasa davranışlarının *ex ante* sektörel kurallarla düzenleme çabasının sonucudur. DMA'de dijital piyasaları düzenleyen bu kuralların, mevcut rekabet hukuku kurallarını tamamladığı ve rekabet hukuku ile korunan hukuki menfaatlardan farklı menfaatleri korumakta olduğu açıkça belirtilmektedir⁶⁹. DMA'in çevrim içi platformlara uygulanmaya başlamasında Komisyonun hangi platformların düzenlemede belirtilen ölçütler kapsamına girdiğini değerlendirerek hangilerinin kapsam dahilinde (*gate keeper* statüsünde) olacağını belirlemesine ilişkin bir takvim öngörülmüştür. DMA1/11/2022 tarihinde yürürlüğe girmiş; çevrim içi platformlardan 3/7/2023 tarihine kadar aylık kullanıcı sayılarını bildirmeleri istenilmiştir. Bu verilerin bildirilmesinden sonra Komisyon tarafından, 6/9/2023 tarihine kadar hangi platformların DMA kapsamında geçit bekçisi (*gate keeper*) sayılacağı duyurulacak ve bu şekilde DMA kapsamında (*gate keeper* statüsünde) olduğu belirlenen çevrim içi platformlar, Mart 2024 tarihine kadar uyum yükümlülüklerinin gereğini yerine getireceklerdir⁷⁰.

⁶⁸ Regulation (EU) 2022/1925 of The European Parliament and of The Council of 14 September 2022 On Contestable And Fair Markets in The Digital Sector And Amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act) (DMA) 12.10.2022 OJ L265/1 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj>
Erişim Tarihi: 3.05.2023

⁶⁹ DMA 32.madde

⁷⁰ "The Digital Services Act: Commission designates first set of Very Large Online Platforms and Search Engines." Erişim Tarihi: Nisan 30, 2023. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/digital-services-act-commission-designates-first-set-of-very-large-online-platforms-and-search-engines>

DMA'nın hazırlık aşamalarında AB nezdinde yapılan çok sayıda ön çalışma arasında düzenlemeye yön veren önemli çalışmalardan biri de Dijital Çağ için Rekabet başlıklı *Crémer Raporudur* (2019)⁷¹. Bu Raporda⁷² AB rekabet hukuk kurallarının Roma Antlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihten günümüze kadar yürürlükte olduğu; ancak dijital piyasalar için ortaya konulan hedeflere ulaşılmasını tek başına sağlayamayacağı görüşü ayrıntılı olarak gerekçelendirilmiştir. DMA bir yandan adil ve rekabetçi piyasalar oluşturmayı diğer yandan AB iç pazarında dijital piyasaların yeknesak kurallara tabi olmasını amaçlamaktadır. Pazar gücü olan platformların faaliyet gösterdikleri piyasalarda, piyasaların çift yönlü olmasının da etkisiyle haksız fiyatlamaya ilişkin tüketici şikayetleri günden güne artmaktadır. Veri temelli ekonomilerde ortaya çıkan ağ etkileri, verinin kontrolünün ve kullanımının pazara giriş engeli oluşturan yapısı ve çevrim içi platformların farklı iş modellerinin yapısından kaynaklı negatif dışsallıkların dijital piyasaların rekabetçi yapısına etkileri rekabet hukuku açısından tartışılması gereken farklı sorular gündeme getirmiştir⁷³.

Hukukun iktisadi analizi perspektifinden⁷⁴ bakıldığında DMA'nın zarar teorisine dayandırılmış olduğu ifade edilse de esas itibarıyla rekabet hukukunda uzun yıllardır esas alınan zarar teorisi tartışmalarının da dijital piyasaların dinamikleri çerçevesinde yeniden tartışılması gereği de öğretide yoğun olarak tartışılmaktadır.

AB'nde veri temelli dijital iş modellerinin bulunduğu piyasalarda rekabet hukukunun uygulanmasına ilişkin karar ve düzenlemeler bakımından öncü karar Alman Rekabet Kurumunun ("*Bundkartellamt*") Facebook kararı⁷⁵ olmuştur. Bu kararla başlayan süreci takiben AB'nde, üye

⁷¹ Jacques Cremer, Yves-Alexandre de Montjoye, Heike Schweitzer, Competition Policy for the Digital Era ("the Crémer Report") <https://ec.europa.eu/competition/publications/reports/kd0419345enn.pdf> Erişim Tarihi: 5.4.2023

⁷² <https://ec.europa.eu/competition/publications/reports/kd0419345enn.pdf> Erişim Tarihi: 5.4.2023
<https://www.project-disco.org/competition/071919-cremer-report-on-competition-for-the-digital-era-misses-the-mark/> Erişim Tarihi: 5.5.2023

⁷³ Gamze Öz, Veri Temelli Ekonomilerde Güncel Gelişmeler, Kişisel Verilerin Korunması Kurumu, Çarşamba Toplantıları, 14 Nisan 2022; <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7257/Carsamba-Semineri-Veri-Temelli-Ekonomilerde-Guncel-Gelismeler>, Erişim Tarihi: 3.05.2023

⁷⁴ Kerem Cem Sanlı-Cihan Doğan Rekabet Hukuku ve İktisadi Bağlamında Dar Platform EKM Koşulları- İstanbul Hukuk Mecmuası s.127-133 <https://dergipark.org.tr/download/article-file/2377451> Erişim Tarihi: 3.05.2023

⁷⁵ Bundkartellamt Facebook Kararı, 6 Şubat 2019, Dosya No.6-22/16 <https://www.bundkartellamt.de/shreddocs/Entscheidung/DE/Entscheidungen/Missbrauchhsaufsicht/2019/B6-22-16.pdf>

devletlerde ve Türkiye’de benzer iddialarla soruşturmalar açılmış, ihlal kararları verilmiştir. Alman *Bundeskartellamt*’ın, Facebook’a ilişkin kararında⁷⁶, Facebook’un ilgili pazardaki payını, pazarda bir giriş engelleri olduğu, kullanıcıların pazarı terk etme/değiştirme olasılıkları ve Facebook’un kişisel verilere ulaşma gücünü de dikkate alarak Facebook’un AB’nde sosyal ağlar piyasasında hakim durumda olduğuna karar verilmiştir.

Platform hizmetlerinin ölçek ve kapsam ekonomisi olmalarının, onların en önemli iktisadi özellikleri⁷⁷olmasından hareketle, kullanıcı sayısı, ciro eşikleri ve faaliyetlerine bakılarak yapılacak değerlendirme çerçevesinde önemli pazar gücünü haiz çevrim içi platform (*gate keeper*) olarak belirlenenler⁷⁸ için, DMA’de özel bazı yükümlülükler öngörülmektedir. DMA’in doğrudan uygulanabilir olması nedeniyle üye devletlerin yetkili kurumları ile yargı organlarında bu kuralları uygulaması sözkonusu olacaktır. Ulusal kurumların, AB hukukunun yeknesak uygulanmasına ilişkin yükümlülükleri, DMA ve DSA açısından da sözkonusudur. DMA’in, Avrupa entegrasyonun korunmasına yönelik hedefi DMA’de açıkça belirtilmiştir⁷⁹. Ayrıca üye devletlerin kanun, tüzük veya herhangi bir başka ulusal düzenlemeyle dijital platformlara belirlenen yükümlülükler dışında başka bir yükümlülük getiremeyecekleri de DMA’de düzenlenmiştir⁸⁰. DMA’nın kapsam ve tanımlara ilişkin 2. maddesinde “*gate keeper*” tanımlanmış⁸¹ ve “*core platform services*”⁸² faaliyetleri sayılmak suretiyle

⁷⁶ Facebook kararı için bkz. Çiçek Ersoy, Kişisel Verilerin Korunması ve Rekabet Hukukunun Arayüzü: Alman Rekabet Otoritesi Bundeskartellamt’ın Facebook Kararı; Kişisel Verilerin Kötüye Kullanılması ve Rekabet Hukuku Sempozyum Kitabı, (ed: Şirin Güven) 26 Ekim 2021: 167-180

⁷⁷ Cihan Doğan, Kendini Önceleme Yoluyla Hakim Durumun Kötüye Kullanılması, Kişisel Verilerin Korunması ve Rekabet Hukuku Sempozyum Kitabı, (Editör: Şirin Güven); Serbest Kitaplar, s.183

⁷⁸ AB’nde aylık en az 45 milyon nihai kullanıcısı ve 10.000 yıllık iş kullanıcısı olanlar olarak geçit bekçisi (*gatekeeper*) olarak tanımlanmıştır.

⁷⁹ DMA 1/5.maddesi

⁸⁰ DMA 2. madde

⁸¹ DMA 2/1 maddesi, “DMA 3.maddesi çerçevesinde temel platform hizmetleri (*core platform hizmetleri*) alanında faaliyet gösteren teşebbüsler” şeklinde tanımlanmaktadır.

⁸² DMA’in 2.maddesi ve maddede sayılan hizmetlerin Türkçe çevirisi hemen yanında parantez içinde gösterilmiştir:

DMA 2/2 (a) online intermediation services; (Çevrimiçi aracılık hizmetleri)

(b) online search engines; (çevrimiçi arama motorları)

(c) online social networking services; (çevrimiçi sosyal ağ hizmetleri)

(d) video-sharing platform services; (video/ses paylaşımı ve yayını hizmetleri)

tanımlanmıştır⁸³. Ayrıca kapsamın belirlenmesine ilişkin nicel ölçütler de getirilmiş ve AB hukukunun ilişkili diğer düzenlemelerine de atıf yapılarak tanımların çerçevesi belirlenmiştir. Üye devletler, Komisyondan Pazar incelemesi yapılmasını ve temel dijital faaliyetler⁸⁴ kapsamında olan bir platformun, yapılacak inceleme sonucunda “*gate keeper*” olduğuna karar verilmesini talep edebilirler⁸⁵. DMA’de belirlenen yükümlülüklerin yerine getirildiğinin, platformlar tarafından Komisyona raporlanması esası da benimsenmiştir⁸⁶. İlgili platformlar önemli piyasa gücünü haiz olduklarına ilişkin kararı takiben altı ay içinde bu raporlamayı yapmakla yükümlüdür⁸⁷. Ayrıca Komisyona verilen görevler arasında, teşebbüslerin uyumunu denetleme, gerekirse dış denetçi atanması yoluyla bunu tespit etme görevi de verilmiştir⁸⁸.

İlgili pazarlarda payları çok yüksek olan (birarada GAFA olarak anılan) Google, Amazon, Facebook, Apple şirketlerinin daha önceki yıllarda gerçekleştirdikleri birleşme ve devralmalara, ilgili rekabet otoriteleri tarafından yoğunlaşma yaratmadığı gerekçesiyle izin verilmiştir⁸⁹. Buna karşın günümüzde bu dijital platformların bizatihi iş modellerinin pazara giriş engeli oluşturması; kendilerine rakip olabilme potansiyeli olan daha

-
- (e) number-independent inter personal communications services (numaradan bağımsız kişiler arası iletişim hizmetleri)
  - (f) operating systems; (işletim sistemleri)
  - (g) web browsers; (internet tarayıcıları)
  - (h) virtual assistants; (sanal asistanlar)
  - (i) cloud computing services; (bulut bilişim hizmetleri)
  - (j) online advertising services, including any advertising networks, advertising exchanges and any other advertising intermediation services, provided by an undertaking that provides any of the core platform services listed in points (a) to (i); ((a)-(i) arasında sayılan hizmetlerden birini gerçekleştiren veya bu hizmetlerin herhangi birinin sağlayıcısı tarafından sunulan çevrimiçi reklamcılık hizmetlerini)

⁸³ Betül Ayhan, Rekabet Hukuku Perspektifinden Çevrim İçi Platformlarda Kendini Kayırma Sorunu ve Çözüm Önerileri; (Rekabet Kurumu Yayını-2023)

⁸⁴ Tanımlar için Bkz. <https://www.concurrences.com/en/dictionary/digital-markets-act#part-apercu> Erişim Tarihi: 5.05.2023

⁸⁵ DMA 33.madde

⁸⁶ DMA 11.madde

⁸⁷ Kerem Cem Sanlı-Cihan Doğan Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’da Değişiklik Yapılmasına Dair Düzenleme Taslağı Genel Bakış, Karşılaştırma ve Değerlendirmeler, (2023) https://rhm.bilgi.edu.tr/media/document/2023/01/02/sanli_dogan_rekabet-kanunu-taslagi-hakkinda-degerlendirmeler.pdf Erişim Tarihi: 5.5.2023

⁸⁸ DMA 26.madde

⁸⁹ Örneğin Microsoft-Skype kararı, Case M.6281, 07/10/2011; Facebook-WhatsApp kararı Case M.7217, 03/10/2014.

küçük platformları, *start up*'ları satın alarak pazar güçlerini pekiştirmeleri; bu tür devralmalarla elde ettikleri büyük veriyi tüketici tercihlerini veya rekabeti kısıtlayacak şekilde kullanma potansiyelleri olması, bu piyasa aktörleri açısından birleşme ve devralmalara ilişkin özel sektörel düzenlemelerin olması gerektiği görüşünü hakim kılmıştır.

İnovasyon ve teknolojik gelişmeler, düzenleyici kurumların ve yasa koyucunun bilgi asimetrisi nedeniyle, piyasanın ve hizmetlerin özelliklerini anlamak konusunda zamana ihtiyaçları olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu noktada uluslararası çalışmalar ve paydaşlarla işbirliği yapılarak sorunların teşhis edilmesinin katkısı önemlidir. Örneğin dijital piyasalarda yürütülen bir soruşturmada ilgili pazarın belirlenmesine ilişkin tespitlerin, kavramların farklı hukuk sistemlerinde nasıl ele alındığı, iş modellerindeki farklılıklar, içerik sağlamada kullanıcıların rolü, verinin ne şekilde kullanıldığı gibi konularda karşılaştırmalı çalışmalar yol gösterici olacaktır. Nitekim yukarıda ele alınan OECD çalışması tam da bu işlevi nedeniyle pek çok ulusal sistem bakımından yararlı tespitler ortaya koymaktadır.

DMA kapsamında olan platformların, düzenlemede öngörülen yükümlülüklerine uymaması halinde Komisyon, ilgili platformun bir önceki mali yılda oluşan dünya cirosunun % 10'una kadar para cezası verebilir. İhlalin tekrerrütmesi halinde de bir önceki mali yılda oluşan dünya cirosunun % 20'si kadar para cezası verilebilir. Sistematik ihlaller olması halinde Komisyon belirli bir süre ilgili platformun başka şirketleri satın almasını engelleyecek şekilde karar alabilir.

DMA'nın yürürlüğe girmesiyle, 65 yıldan uzun süredir uygulanmakta olan AB rekabet hukukunun her sektör için aynı şekilde düzenlenmiş genel ve *ex post* niteliği⁹⁰değişmekte; dijital piyasalar için özel sektörel kurallar ve yükümlülükler gelmektedir. Bir başka deyişle, her şeyi dönüştürdüğü ifade edilen dijitalleşme, rekabet hukukunu da dönüştürmektedir.

DMA ile AB'nde dijital platformların faaliyet gösterdiği piyasalara ilişkin olarak Komisyonun yetkilerinde de esaslı değişiklikler yapılmaktadır. Komisyon'un DMA'nın uygulanmasına ilişkin yeni yetkilerinin gereği gibi uygulanabilmesi için kurumsal kapasitesini arttırması gerektiği söylenebilir. Bunun yanı sıra AB kurumları arasında koordinasyon ve bilgi akışının sağlanması ile Rekabet Ağı, Tüketici Koruma İşbirliği Ağı ve Avrupa

⁹⁰ Cani Fernández, A New Kid on the Block: How Will Competition Law Get along with the DMA?

Journal of European Competition Law & Practice, (Volume 12, Issue 4, April 2021): 271–272.

Görsel-İşitsel Medya Düzenleyicileri Grubu temsilcilerinden oluşturulacak bir üst düzey grup, ilgili konularda Komisyona görüş ve tavsiyelerde bulunabilecektir⁹¹. Ayrıca platform ekonomilerine ilişkin ulusal tecrübeleri aktarmak ve karar alma süreçlerinde Komisyona danışmanlık yapmak üzere üye devlet temsilcilerinden oluşan Dijital Piyasalar Danışma Komitesi (*Dijital Markets Advisory Committee*), adlı bir komitede oluşturulmuştur⁹².

DMA ile getirilen usuller, dijital piyasaların özelliklerine de uygun olarak daha seri usuller olduğundan, rekabet hukuku kuralları ile karşılaştırıldığında öncelikli uygulanma olasılığı yüksektir. Gerekli görülmesi halinde platformların tabi olacağı yükümlülükler Komisyon tarafından gözden geçirilerek değiştirilebileceğinden, bu yetkininde teşebbüsler bakımından öngörülebilirlik ve hukuki belirlilik ilkeleri zedelenmeden uygulanması gerekir⁹³.

IV. Türk Hukukunda Dijital Hizmetler ve Piyasaların Düzenlenmesinde Güncel Gelişmeler

Dijital dönüşümle birlikte büyük verinin iktisadi bir değer haline gelmesiyle rekabet hukukunda büyük verinin sağladığı pazar gücü, dijital piyasalarda yoğunlaşma yaratan birleşme ve devralmalar, pazar kapama etkisi yaratan sözleşmeler, çok taraflı pazarlar, ağ etkisi, algoritmik

⁹¹ DMA 40.madde

⁹² DMA 50.madde çerçevesinde Komite Usulü şu şekilde düzenlenmiştir:

1. *Dijital Piyasalar Danışma Komitesi adlı komite Komisyona destek olacaktır. Bu Komite 182/2011 sayılı AB Tüzüğü kapsamında oluşturulmuş bir komitedir.*
2. *Bu paragrafa atıf yapıldığı yerde 182/2011 sayılı AB Tüzüğü'nün 4.maddesi uygulanacaktır.*
3. *Komitenin görüşünün yazılı usule uygun olarak alınması gereken hallerde, bu usul, görüşün verilmesi için öngörülen süre geçirilirse, komite başkanı bu yönde karar verir veya komite üyeleri basit çoğunlukla bu yönde karar alırsa bu usul sonuç beklenmeden tamamlanır.*
4. *Bu paragrafa atıf yapıldığı yerde 182/2011 sayılı AB Tüzüğü'nün 5.maddesi uygulanacaktır.*
5. *Komisyon, Komitenin görüşünü ilgili kararın muhataplarına kararlar birlikte bildirir. Komitenin görüşünü, mesleki sırları korumayı gözeterek ilgili kararlar birlikte kamuya duyurur."*

⁹³ A. Szyszko, (2021). The European Digital Services Act and Digital Markets Act: Potential Impacts and Limitations for the Digital Industry. *Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation*, 17(3), 7-18.

fiyatlama gibi konular, Türkiye’de özellikle rekabet hukuku alan yazınında⁹⁴ ve uygulamada⁹⁵ gündeme gelmektedir.

Türkiye’de rekabet hukuku kuralları bakımından mehz düzenlemenin AB hukuku olması, dünyada dijital piyasaların düzenlenmesine ilişkin gelişmelerin Türkiye’de de yakından izlenmesi ve dijital piyasaların küresel uygulamaları nedeniyle tüketicinin tercih hakkı, piyasalar açısından etkilerinin Türkiye’de de tartışılması ve düzenlemeye konu edilmesi gereği, bu konuların Türk hukukunda da gecikmeden ele alınmasını gerektirmiştir.

A. Dijital Hizmetlere Yönelik Güncel Gelişmeler

DSA’nın Türk hukukuna olası etkileri değerlendirilirken, konu çok yönlü ele alınmalıdır. Öncelikle belirtmek gerekir ki DSA, AB’nde faaliyet gösteren Türk şirketlerine de uygulanacağından, dijital hizmet sağlayıcısı olan Türk şirketlerinin DSA’de öngörülen yükümlülüklerle uyum için gerekli düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir.

Türkiye’de DSA kapsamında olan konular, benzer şekilde kapsamlı tek bir düzenlemede yer almamaktadır. Ancak bu ifade dijital hizmet sağlayıcılarının yükümlülükleri veya hukuka aykırı paylaşımları nedeniyle hukuki ve cezai sorumlulukları, çevrim içi reklamcılık, çevrim içi elektronik ticaret kuralları açısından herhangi bir düzenleme olmadığı şeklinde anlaşılmalıdır. DSA kapsamında düzenlenen bu konu başlıkları, hali hazırda yürürlükte olan Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun⁹⁶; kamuoyunda “Sosyal Medya Düzenlemesi” olarak bilinen 7253 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik

⁹⁴ Kerem Cem Sanlı, Cihan Doğan “Rekabet hukuku ve İktisadı” İstanbul Hukuk Mecmuası, 80(1), 117-152 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2377451> Erişim Tarihi: 1.05.2023; Gönenç Gürkaynak, Karşılaştırmalı Rekabet Hukuku Yönünden Rekabet Hukukunun Amacı ve Dijital Pazarlara Evrimin Rekabet Hukukunun Amaç Perspektifine Etkileri, Rekabet Hukuku Sempozyumu, Bilkent Üniversitesi <https://www.youtube.com/watch?v=Ug3RuCl-Rvg> Erişim tarihi:5.05.2023

⁹⁵ <https://www.bursaarena.com.tr/turkiye/dr-zeynep-ayata-dijitallesme-ile-bircok-yeni-alanda-e-demokrasiye-h45699.html>, <https://www.gshukuk.com/tr/bultenler-yayinlar/makale-yazilar/dijital-pazarlar-yasasi-ve-dijital-hizmetler-yasasi-taslaklarina-genel-bir-bakis.html>; <https://www.mondaq.com/turkey/gaming/1311990/dijital-oyun-hukuku>

⁹⁶ 6563 Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’da 1/7/2022 tarihli ve 7416 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6563.pdf>

Yapılmasına Dair Kanun⁹⁷; 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun⁹⁸; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanun⁹⁹; Elektronik Haberleşme Kanununda yapılan değişikliklerle kurulmuş olan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Kanununda¹⁰⁰ bazı değişiklikler yapılarak düzenlenmiştir.

Yukarıdakilerin yanı sıra, Türk Ceza Kanunu'nda da çevrim içi platformların hukuka aykırı yayınları nedeniyle sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Örneğin, çevrim içi platformların kullanıcılarının yaptığı hakaret, tehdit, iftira, özel hayatın gizliliğine ve kişilik haklarına saldırı gibi suçları engellemek için gerekli önlemleri almamaları halinde, Türk Ceza Kanunu'na göre suç işledikleri kabul edilmektedir. İlgili düzenlemede çevrim içi platformların hukuka aykırı içerikleri kaldırılmaları yargı kararı olmaksızın, Telekomünikasyon Başkanlığı tarafından verilen "erişimin engellenmesi kararı" ile mümkün olabildiğinden, bu uygulamada yukarıda AB bahsinde ele alınan, temel hak ve hürriyetler, ifade ve haber alma özgürlüğü kapsamında en çok tartışılan konular arasındadır¹⁰¹.

⁹⁷ 7253 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

⁹⁸ 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> Erişim tarihi: 3.5.2023

⁹⁹ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5KVKK> (erişim tarihi: 3.5.2023)

¹⁰⁰ 5809 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Kuruluşuna İlişkin Kanun <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2813&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 3.5.2023)

¹⁰¹ Yaman Akdeniz ve Ozan Güven, Buz Dağının Görünmeyen Yüzü, Engelliweb 2019: Türkiye'den Erişime Engellenen Web Siteleri, Haber ve Sosyal Medya İçeriklerinin Analiz Raporu (Temmuz 2020)

Bkz. https://ifade.org.tr/reports/EngelliWeb_2019.pdf; Jindar Uçar, İnternet Ortamında İfade ve Basın Özgürlüğü <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1757313> Erişim Tarihi: 5.05.2023

B. Dijital Piyasalara İlişkin Güncel Gelişmeler

Dijital piyasalara ilişkin düzenlemeler alanında da çok önemli düzenlemeler yapıldığını söylemek mümkündür. 2021 tarihinde Ekonomi Reformları başlığı ile hazırlanan Reformlar arasında Rekabet başlığında dijital piyasalara da yer verilmiştir. Bu kapsamda “*adil rekabeti geliştirmek için serbest pazar ilkeleri ve Avrupa Birliği düzenlemeleriyle uyumlu adımlar atılacaktır*¹⁰²” hedefi ile Avrupa Birliği düzenlemelerine uyum da hedefler kapsamına alınarak, Rekabet Kurumu, “*...dijital piyasalarda rekabetçi ve adil bir ortam oluşturulacak, güçlü platformların bu güçlerini kötüye kullanmalarının önüne geçilmesi; platformlarda tutulan verilerin amacı dışında ya da rekabeti kısıtlayacak şekilde kullanılmasını önlenmesi; pazar yeri platformlarında yer alıp, ürünlerini satışa sunan üye firmaların haklarının korunmasına ...*” ilişkin düzenleme önerileri hazırlamakla görevlendirilmiştir.

Dijital piyasalara ilişkin yasal düzenlemelerle Rekabet Kurumunun bu konuya ilişkin çalışmalarını dört ana başlık altında incelememiz mümkündür:

1. İlgili Mevzuat, Hazırlanan Yasa Taslakları ve Diğer Düzenleme Çalışmaları

Dijital piyasalar ve hizmetler, büyük verinin ticarileştirilmesi, kişisel verilerin kullanılması, elektronik ticaret ve çevrim içi dijital mecralarda platformların yükümlülükleri gibi konular geçtiğimiz yıllarda çeşitli düzenlemelere konu edilmiş, dijital teknolojilerin de gelişmesiyle ilgili düzenlemelerde de değişiklikler de yapılmıştır¹⁰³.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun ve ilgili mevzuat kişisel verilerin hem fiziki ve hem de çevrim içi ortamda korunmasına ilişkin düzenlemeler öngörmektedir. Kişisel verilerin

¹⁰² Ekonomik Reformlar Kitapçığında (12.03.2021) Rekabet başlığı altında bir dizi hedef belirlenmiş ve dijitalleşmenin piyasalar üzerindeki etkisine burada vurgu yapılmıştır. 2021 tarihli Ekonomik Reformlar için bkz. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2021/03/Ekonomik-Reformlar-Kitapçigi.pdf> 5.05.2023

¹⁰³ <https://www.mondaq.com/turkey/antitrust-eu-competition-/1243858/rekabet-kanununda-dijital-pazarlara-304li351kin-de287i351iklik-yolda>
<https://www.gazeteduvar.com.tr/rekabet-kanunu-degisiyor-taslaktan-ilk-detaylar-belli-oldu-haber-1585288>

korunmasına ilişkin düzenlemelerin yanısıra dijital platformlarda büyük veri kullanılarak faaliyet gösterilen piyasalarda Rekabet hukuku uygulamaları, Rekabet Kurumu ile Kişisel Verileri Koruma Kurumu arasında işbirliği ve işbölümünün hukuki çerçevesini ve fiilen uygulanmasını önemli hale getirmiş, iki kurum arasında yapılan Protokolle kurumların bu alandaki işbirliğine ve yetkilerin kullanılmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır¹⁰⁴.

Yukarıda belirtilenlerin yanısıra, Rekabet Kurumu, ilgili piyasalarda almış olduğu kararlar, yapılan sektör araştırmalarında yapılan tespitlerle AB’nde DMA’de öngörülen düzenlemeleri model alarak, RKHK’nda değişiklik yapılmasına ilişkin bir kanun bir taslağı hazırlanmış ve tartışmaya açmıştır¹⁰⁵. Taslak düzenlemede, 1994 yılından günümüze, herhangi bir sektöre yönelik özel kural olmaksızın, *ex post* kurallardan oluşan rekabet hukuku kurallarının, dijital pazarların hem düzenlenmesi hem de denetlenmesine ilişkin *ex ante* kurallarla, DMA’da öngörülen düzenlemeler de model alınarak sektörel düzenlemeye dönüşme iradesi okunabilmektedir. Bu kapsamda DMA’da düzenlenmiş olan, rekabet hukuku öğretisi, AB rekabet hukuku ve Rekabet Kurulu kararları ve sektör araştırmalarından aşına olduğumuz “önemli pazar gücüne sahip teşebbüs, “geçit bekçisi” gibi yeni kavramlar ve dijital platformların piyasa faaliyetlerine ilişkin yükümlülükler tanımlanarak yeni bir eko sistem oluşturulması hedeflenmektedir¹⁰⁶.

2. Rekabet Kurulu Kararları

İlgili piyasalarda faaliyet gösteren dijital platform şirketleri başta olmak üzere dijital piyasa ve hizmetlerle ilişkili kararlarında ortaya konulan yükümlülükler, dijital piyasalarda yapılan düzenlemelerde yeni politikaların

¹⁰⁴ <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5431/-Kurumumuz-ile-Rekabet-Kurumu-Arasinda-Isbirligi-Protokolu-Imzalandi#:~:text=Rekabet%20Kurumu%20ile%20Kişisel%20Verileri%20Koruma%20Kurumu%20arasındaki,Kurumun%20Başkanları%20ve%20üst%20düzey%20yöneticilerinin%20katılımıyla%20imzalandı.ErişimTarihi:5.05.2023>

¹⁰⁵ <https://www.mondaq.com/turkey/antitrust-eu-competition-/1243858/rekabet-kanununda-dijital-pazarlara-304li351kin-de287i351liklik-yolda>,
<https://www.gazeteduvar.com.tr/rekabet-kanunu-degisiyor-taslaktan-ilk-detaylar-belli-oldu-haber-1585288>

¹⁰⁶ Kerem Cem Sanlı-Cihan Doğan, “Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’da Değişiklik Yapılmasına Dair Düzenleme Taslağı: Genel Bakış, Karşılaştırma ve Değerlendirmeler”, https://rhm.bilgi.edu.tr/media/document/2023/01/02/sanli_dogan_rekabet-kanunu-taslagi-hakkinda-degerlendirmeler.pdf

belirlenmesinde önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Örneğin, Rekabet Kurulu'nun *Google Adwords* kararında *Google*'ın hakim durumunu kötüye kullanarak¹⁰⁷ RKHK 6.maddesini ihlal ettiğine¹⁰⁸, *Facebook* kararında *whats app* kullanıcılarına ilişkin verilerin kullanıcıların ayrıca onayı olmaksızın paylaşılmasına imkan veren uygulama nedeniyle RKHK 6.maddesinin ihlal edildiğine, dijital platformlarının sözleşmelerinde yer alan en çok kayırılan müşteri koşulunun¹⁰⁹ (EKM) (MFN) (*Most Favoured Nation*) rekabeti sınırlandırıcı olduğuna¹¹⁰, kendini önceleme (*self preferencing*) koşullarının da RKHK kapsamında olduğuna¹¹¹; hakim durumda olan bir platformun kendi üzerinden satış yapan müşterilerden elde ettiği verileri, benzer hizmetler sunmak amacıyla kendisi için kullanmasının dışlayıcı bir uygulama¹¹² olabileceğine karar vermiştir.

3. Sektör Raporları

AB'nde, herhangi bir düzenleme yapılmadan önce ilgili politikaların çok yönlü ve çok paydaşlı tartışılması pratiği olağan bir yöntemdir. Ayrıca Komisyonun sektör araştırmaları, AB hukuku bakımından hem işlevsel hem de hukuki öngörülebilirlik ilkesi bakımından yol göstericidir. Sektör incelemeleri, bireysel idari işlemler olan Rekabet Kurulu kararları ile karşılaştırıldığında ihlal iddiasının ötesinde ve tercihen böyle bir iddia olmadan piyasalara ve bütün paydaşlara daha geniş bir perspektiften bakma imkanı sağlaması ve daha “esnek” uygulama araçları olması; bu çalışmalara zaman ve kaynak ayrılmasının piyasaları tanımak, riskli konulara işaret etmek öngörülebilirliği sağlamak suretiyle işletmelerin uyum maliyetlerini

¹⁰⁷ Bu konuda bkz. Ahmet Fatih Özkan, *Google Türkiye'ye Küstü mü? Rekabet Hukukunda Güncel Yaklaşımlar: Dijital Piyasalarda Rekabet Hukuku ve Politikası*; (editör: Gamze Aşçıoğlu Öz) *Rekabet Derneği Webinar, Hukuk Yayınları*, s.104-108

¹⁰⁸ Rekabet Kurulu'nun 20-49/675-295 sayılı ve 12.11.2020 tarihli *Google Adwords* kararı

¹⁰⁹ Rekabet Kurulu'nun 21-05/64-28 sayılı ve 28.01.2021 tarihli *Yemek Sepeti* kararı; bu konuda bkz. Kerem Cem Sanlı-Cihan Doğan, “Rekabet Hukuku ve İktisadi Bağlamında Dar Platform EKM Koşulları” (2022) 80(1) *İstanbul Hukuk Mecmuası* 117. *Dijital Ekonomide En Çok Kayırılan Müşteri Kayıtları: Rekabet Hukukunda Güncel Yaklaşımlar: Dijital Piyasalarda Rekabet Hukuku ve Politikası*; (editör: Gamze Aşçıoğlu Öz) *Rekabet Derneği Webinarı Hukuk Yayınları*, s.85-90

¹¹⁰ Rekabet Kurulu'nun 05.01.2017 tarih ve 17-01/12-4 sayılı *Booking.com BV* kararı

¹¹¹ Cihan Doğan, *Kendini önceleme yoluyla hakim durumun kötüye kullanılması, Kişisel Verilerin Kötüye Kullanılması ve Rekabet Hukuku Sempozyum Kitabı*, (ed: Şirin Güven) (26 Ekim 2021):181-208

¹¹² Rekabet Kurulu'nun 21-46/669-334 sayılı ve 20.09.2021 tarihli *Trendyol Geçici Tedbir* kararı

düşürmek ve konuyla ilgili diğer kamu kurumlarını aydınlatmak gerekiyorsa düzenlemeler konusunda harekete geçirmek gibi işlevleri vardır.

Dijital piyasaların düzenlenmesinde niteliği gereği hukuk kurallarının daha temkinli yol alışından kaynaklı gecikmeler, çoğu zaman ilgili kurallar yürürlüğe girdiğinde düzenleme konusu piyasa veya aktörlerin uygulamaları bakımından geride kalma riskini de taşımaktadır¹¹³. Bu olasılığın dikkate alınarak, piyasalarda inovasyon ve dijitalleşme alanındaki teknolojik gelişmeleri kuruma aktarabilmelerini sağlamak üzere, pazarda faaliyet gösteren aktörlerin sektör araştırmalarında da katılımcı rol almaları teşvik edilmelidir. Kamu kurumları ile dijital piyasalarda faaliyet gösteren aktörler arasındaki bilgi asimetrisini minimize etmenin araçlarından biri de herhangi bir soruşturma/inceleme olmasını beklemeden paydaşları dinlemek, arama toplantıları yapmak olacaktır. Rekabet Kurumunun yaptığı sektör araştırmalarında RKHK'ndan kaynaklanan yetkilerini kullanarak sektörden ve ilgili şirketler ayrıntılı bilgi aldığı, şirketlerin de bu süreçleri yakından takip edip, görüşlerini Kuruma yansıtmakta olduğu raporlardan anlaşılmaktadır.

Rekabet Kurumu tarafından 2019-2023 yılları arasında yapılmış olan dijital piyasalara ilişkin sektör araştırmaları şunlardır:

Çevrimiçi Reklamcılık Sektör Raporu (2023)¹¹⁴

Mobil Ekosisteme Yönelik Sektör Araştırması (devam etmekte, 2023)¹¹⁵

E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi Ön Raporu (2021)¹¹⁶

E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi Nihai Raporu (2022)¹¹⁷

Ödeme Hizmetlerindeki Finansal Teknolojilere Yönelik İnceleme Raporu (2021)¹¹⁸

Rekabet Kurumu Dijital Piyasalar hakkında Sektör Raporu (2019)¹¹⁹

¹¹³ Erik Vermeulen, Mark Fenwick, Wulf A. Kaal, Regulation Tomorrow: What happens when Technology is faster than the Law? TILEC Discussion Paper, 2016: 5-8.

¹¹⁴ <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/1-cevrimici-reklamcilik-on-raporu.pdf>

¹¹⁵ <https://www.rekabet.gov.tr/Guncel/mobil-ekosistemlere-yonelik-sektor-inceleme-2023> Erişim Tarihi: 3.05.2023

¹¹⁶ <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/e-pazaryeri-si-on-rapor-20210705115502897-pdf> Erişim Tarihi: 3.05.2023

¹¹⁷ <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/e-pazaryeri-si-raporu-pdf-20220425105139595-pdf> Erişim Tarihi: 3.05.2023

¹¹⁸ <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/odeme-hizmetlerindeki-finansal-teknolojilere-yonelik-inceleme-raporu-20211209145616284-pdf> Erişim Tarihi: 3.05.2023

Yukarıda listelenen sektör raporları listesinden de anlaşılacağı üzere Rekabet Kurumu pandemi sürecini de kapsayacak şekilde geçtiğimiz dört yıl içinde önemli sektör araştırmaları yapmış, bunlardan özellikle e-pazar yeri platformları sektör incelemesi ile dijital piyasalar sektör incelemesi ayrıca düzenleme somut politika ve düzenleme önerileri de ortaya konulmuş ve bu önerilerden bir kısmı da aşağıda belirtileceği üzere yasalarla yürürlüğe girmiştir. Bunların yanısıra ödeme sistemleri piyasasında finansal teknolojilere ilişkin bir başka sektörel analiz de, finans piyasalarında dijitalleşmenin sonuçlarını ve *fintech* (finansal teknolojiler) kapsamındaki gelişmelerin¹²⁰ piyasalara etkilerinin değerlendirildiği, Rekabet Kurumu'nun bu piyasalara ilişkin kararlarından da hareketle, somut politika önerilerinin paylaşıldığı bir rapor hazırlanmıştır. Ayrıca bir sektör araştırması başlığını taşımasa da Rekabet Kurumunun, dijitalleşmenin ortaya çıkarabileceği rekabet sorunlarını incelediği ve çözüm önerilerini tartıştığı ayrıntılı çalışmasında da (Mayıs, 2023) temel göstergelerle dijitalleşmenin etkilerine ve farklı ülkelerin bu konuda yapmış olduğu düzenlemelere yer verilerek, dijital piyasalara ilişkin güncel hukuki gelişmeler ve çeşitli öneriler tartışılmıştır¹²¹.

4. Rekabet Kurumunun Diğer İşlem ve Kararları

Yukarıdakiler kapsamında olmayan, ancak dijital ekonomi politikaları ile ilişkisi anlamında bir dördüncü başlık altında incelenebilecek olan diğer kararlar ve düzenleyici işlemler de muhtabı doğrudan dijital aktörler olmamasına karşın, çeşitli yönleriyle dijital piyasalara ilişkin politikalarla ve dijital ekonomi kapsamında, fiziki ticaret kanallarının bu süreçlerden nasıl etkilendiğine ilişkin önemli ipuçları ve tartışma alanları açmaktadır.

Rekabet Kurulunun, muhtabının doğrudan dijital aktörler olmadığı ancak dijital hizmetler ve piyasalarla yakından ilgili olan kararları da vardır. Örneğin Rekabet Kurulu'nun küçük ev aletleri piyasalarına ilişkin kararlarında Kurulunun, dolaylı olarak çevrim içi satışlara ilişkin bir politika da belirlediği de söylenebilir¹²².

¹¹⁹ <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/e-pazaryeri-si-raporu-pdf-20220425105139595-pdf> Erişim Tarihi: 3.05.2023

¹²⁰ Erdem Kozan, Fintech piyasalar, İnovasyon ve Rekabet, Dijital Piyasalarda Rekabet Hukuku ve Politikası Webinar Kitabı (Hukuk Yayınları, 2020): 71-74

¹²¹ <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/dijital-piyasalar-calisma-metni.pdf> Erişim Tarihi: 3.05.2023

¹²² Örneğin bkz. Rekabet Kurulunun 21-37/524-258 sayılı ve 05.08.2021 tarihli Philipps kararı <https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=212d76b6-7ea9-422a-90ba-ecd9614a0998> Erişim Tarihi: 5.03.2022

Sonuç

AB hukukuna ilişkin güncel gelişmeler, OECD'nin yapmış olduğu ve ulusal hukuk sistemlerine de model olan çalışmalar ve Türk hukukundaki güncel gelişmeler izlendiğinde konuyu aşağıdaki tespitlerle özetlemek mümkündür:

OECD ülkelerinin ve AB'ne üye devletlerin dijital piyasaların ve hizmetlerin ortaya çıkardığı pazar gücünden kaynaklı rekabet riskleri ve tüketicinin korunmasına ilişkin kaygıları ortaktır. AB'nde bu alanda yapılan düzenlemelerin hem AB hukukunun niteliği gereği hem de Türkiye AB ilişkileri çerçevesinde Türkiye'de yapılacak düzenlemelere yansımaları olmaktadır. Türkiye-AB ilişkileri ve Türkiye'nin Ankara Antlaşmasından kaynaklanan yükümlülükleri yapılan yasa taslaklarının ön hazırlık çalışmalarında ve yasanın amaçları arasında sıklıkla vurgulanmakta ve bu çerçevede diğer çalışmalarda da referans alınmaktadır. Türkiye'de dijital hizmetler ve piyasalara ilişkin düzenlemelerde düzenlemenin amaçları doğru tespit edilmeli ve buna ilişkin kurallar, uluslararası gelişmeler izlenerek değerlendirilmeli, dijital piyasalarda yapılacak düzenlemelerin gerekçeleri çok yönlü ve kanıta dayalı olarak değerlendirilmelidir. Dijital piyasalar ve hizmetlerin, tüketicinin temel ve hürriyetlerinin korunduğu, daha güvenilir ve adil eko-sistemler olması amacı, örneğin rekabet hukuku veya kişisel verilerin korunması gibi sadece belirli bir hukuk alanı kapsamında düzenlenip denetlenebileceği tek bir alan olmayıp, konunun hukukun birden çok alanı çerçevesinde düzenlenmesi gerekmektedir. Dijital mal ve hizmetlerin düzenlenmesine ilişkin kuralların yapılması ve uygulanmasında temel hak ve hürriyetlerin korunmasının öncelikle gözetilmesi gerektiği ve ilgili kamu kurumları ve yargı organları nezdinde yapılacak hizmet içi eğitim ve çalışmalarda da bu konunun öncelikle ve önemle altının çizilmesi gerekir. Tek başına rekabet hukuku alanında yapılacak değişikliklerle dijital piyasalarda ortaya çıkan aksaklıkları önlemek mümkün olmadığından, bu aksaklıkları ve riskleri bertaraf etmek için dijital piyasaların genel olarak düzenlemeye konu edilmesi, enerji, bankacılık gibi kendine özgü dinamikleri de dikkate alınarak *ex ante* kurallara tabii kılınması genel olarak hukuk sistemlerinde kabul görmektedir. Bununla beraber düzenlemenin araçları farklılaşabilmektedir.

Her koşulda dijital pazarlarda yapılacak düzenlemelerin hazırlık süreçlerinde katılımcı bir yöntem izlenerek paydaşların ve özellikle de platformların katılımı sağlanarak, katılımcı karar alma usulleri işletilmelidir. Hazırlık süreçleri de dahil olmak üzere şeffaf bir süreç işletilmesi, bu süreç

sonucunda objektif ve veriye dayalı gerekçelerle bütüncül politika tercihleri yapılması ve yasal çerçevenin bu doğrultuda şekillendirilmesi toplumsal faydayı önemli derecede arttırabilir.

Dijital piyasalar ve hizmetleri ilgilendiren düzenlemeler başta Rekabet Kurumu ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu olmak üzere Bilgi Teknolojileri Kurumu veya Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu gibi çeşitli düzenleyici kurumlarla iletişim ve işbirliği içinde olmayı gerekli kıldığından, hangi konu başlıkları hangi kurumların süreçlere hangi aşamalarda dahil edilmesi gerektiğinin önceden belirlenmiş olmasıyla hukuki belirlilik sağlanmış, farklı sektörel kurumlara ilişkin farklı düzenlemeler nedeniyle işletmelerin uyum maliyetlerinin katlanması engellenmiş olur. Yasa boşluğu, kurumsal kapasite ve dijital piyasalarda düzenleme zafiyeti (*failure to regulate*) halinde ortaya çıkabilecek etkiler; örneğin UBER'in Türkiye pazarından çıkmasının, *booking.com* hakkındaki yargı kararının nedenleri ve sonuçlarının hukuk ve iktisat perspektifinden, düzenleme açısından ve özellikle de bu konuda yapılacak düzenlemelerin düzenleyici etki analizi¹²³ perspektifiyle hazırlanması yararlı olur. Bu çerçevede tutarlı ve bütüncül hukuk politikası arayışı, kuralların yapılışında ön çalışmaların ilgililerle paylaşılması, hukuki düzenlemelerin gerekçelendirilmesi, somut verilere dayandırılması, şeffaf, tutarlı ve holistik hukuk politikaları beklentisi gözardı edilmemelidir.

Bu tespitleri takiben çalışmamızı, dijital ekonomiyi düzenleyip denetlemeye ilişkin kuralların ve kurumların oluşturulmasında, öncelikle vurgulanan adil ve rekabetçi piyasalar oluşturma hedefine ulaşmak için AB'nde ve ulusal sistemlerde kurumlara yeni hedeflerle görevler ve yetkiler verildiği; bu kapsamda temel hak ve hürriyetlerin korunmasının, AB hukukunda da öncelikli olduğuna dikkat çekerek; bu bölümü de D.Acemoğlu-J.Robinson'un Dar Koridor adlı eserinde, yeni motivasyon ve araçların bulunması gerektiğine işaret eden şu sözlerle bitirmek isteriz:

“Devletin yeni kapasiteler geliştirmesi ve yeni sorumluluklar üstlenmesine ihtiyaç var ama bir yandan da onu sınırlandırılmış halde tutmak, toplumu hareketlendirmek ve özgürlükleri korumak için yeni yollar bulmalıyız¹²⁴.

¹²³ Düzenleyici etki analizi için bkz31856 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı (04.06.2022 tarih ve 31856 sayılı RG)

¹²⁴ Dar Koridor, Daron Acemoğlu-James Robinson, 2022: 53

Kaynakça**Kitap/Kitapta Bölümler**

- Acemoğlu, Daron-Robinson James, “*Dar Koridor*”, Doğan Kitap, 2020.
- Akdeniz, Yaman. *Elektronik Ticaret Hukuku*, Yetkin Yayınları, 2020.
- Ayata, Zeynep. *Avrupa Birliği Rekabet Hukukunda İnovasyon Sorunsalı*, Oniki Levha Yayıncılık, 2022.
- Ayhan, Betül. “*Rekabet Hukuku Perspektifinden Çevrim İçi Platformlarda Kendini Kayırma Sorunu ve Çözüm Önerileri*”. Rekabet Kurumu Yayını, 2023.
- Bradford, Anu. “*The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*”. Oxford University Press, 2020.
- Cini, Michelle ve Czulno Patryk. “Digital Single Market and the EU Competition Regime: An Explanation of Policy Change.” (2022)
- Çıplak, Ersin. *Siber Güvenlik Hukuku*, Adalet Yayınevi, 2021.
- Doğan, Cihan. Kendini Önceleme Yoluyla Hakim Durumun Kötüye Kullanılması, Kişisel Verilerin Korunması ve Rekabet Hukuku Sempozyum Kitabı, 2021 (Editör: Şirin Güven); Serbest Kitaplar, s.181-208
- Ersoy, Çiçek. *Kişisel Verilerin Korunması ve Rekabet Hukukunun Arayüzü: Alman Rekabet Otoritesi Bundeskartellamt’ın Facebook Kararı*; Kişisel Verilerin Kötüye Kullanılması ve Rekabet Hukuku Sempozyum Kitabı, (editör: Şirin Güven) 26 Ekim 2021, s.167-180.
- Göçmen, İlke. Avrupa Birliği Maddi Hukuku: İç Pazar, (Seçkin Hukuk 2017)
- İmamoğlu, Başak Şit. *Planlı Eskitme, Hukuki Açından Bir Değerlendirme*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2020.
- Sanlı, Kerem Cem. “*Dijital Ekonomide En Çok Kayırılan Müşteri Kayıtları: Rekabet Hukukunda Güncel Yaklaşımlar*” Dijital Piyasalarda Rekabet Hukuku ve Politikası; (editör: Gamze Aşçıoğlu ÖZ) Rekabet Derneği Webinarı 2020 (Hukuk Yayınları), s.85-101
- Kaya, Ali Alphan. *Yapay Zeka Hukuku*, Seçkin Yayınevi, 2021.
- Kozan, Erdem. “Fintech piyasalar, İnovasyon ve Rekabet” Dijital Piyasalarda Rekabet Hukuku ve Politikası Webinar Kitabı (Hukuk Yayınları; s.71-74).
- Küzeci, Elif. *Sayısal Fil, Bilişim Teknolojileri, Devlet ve Hukuk Kesişiminde Bir İnceleme*. İnkilap Yayınları, 2021.
- Odudu, O. “*Boundaries of EC Competition Law*.” Oxford University Press (2006), s.58.

- Öz, Gamze. “Dijital Piyasalarla Gelen Yeni Konular, Yeni Soru(n)lar” Dijital Piyasalarda Rekabet Hukuku ve Politikası”, *Hukuk Yayınları* (2020): 31-46
- Özcan, Mehmet. *Avrupa Birliğinde İnsan Hakları*. 3. Baskı. Seçkin, 2016.
- Özkan, Ahmet Fatih. “Google Türkiye’ye Küstü mü?” *Rekabet Hukukunda Güncel Yaklaşımlar: Dijital Piyasalarda Rekabet Hukuku ve Politikası*; (editör: Gamze Aşçıoğlu ÖZ) Rekabet Derneği Webinar, *Hukuk Yayınları*, s.103-115
- Tapscott, Don. *Growing up Digital: Therise of the Net Generation.* McGraw-Hill, 1999.
- Susskind, Richard. *Tomorrow’s Lawyers*. 3. Baskı. Oxford, 2023.
- Yılmaz, Özgür. *Dijitalleşme ve Yargı: Türk Hukukunda Yargısal Dijital Dönüşüm*, Yargı Yayınevi, 2020.

Makaleler

- Akdeniz Yaman ve Güven Ozan, “Buz Dağının Görünmeyen Yüzü.” Engelli web 2019: Türkiye’den Erişime Engellenen Web Siteleri, Haber ve Sosyal Medya İçeriklerinin Analiz Raporu
- Aksoy, Hüseyin Can. “Veri İhlalleri ve Ceza Hukuku: KVKK ve GDPR Karşılaştırması.” *Yeni Medya ve Hukuk Dergisi*, sayı: 11 (2021).
- Aksoy, Pınar. “Sosyal Medyanın Hukuki Sorumluluğu: İçerik Sağlayıcıların Sorumluluğu.”, *Medya ve Hukuk Dergisi*, sayı:6 (2019).
- Akyıl, Laçın ve Budak, Sevim. “Avrupa Birliği’nde Bölgesel Yenilikçilik Sistemleri: Polonya Örneği.” (2020), s.8-2. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1359276> (Erişim Tarihi : Mayıs 5, 2023).
- Alyanak, Servet. “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nın Avrupa Birliği Parlamentosu Konseyi ve Komisyonunun Faaliyetleri Üzerindeki Etkisi Alyanak, Servet. “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nın Avrupa Birliği Parlamentosu Konseyi ve Komisyonunun Faaliyetleri Üzerindeki Etkisi” *Ankara Barosu Dergisi*(2022) sayfa: 283-322. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2512313> (Erişim Tarihi: Nisan 2, 2023).
- Arslan, Murat. “Yapay Zeka ve Hukuk: Etik İlkeler ve Hukuki Sorunlar.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, sayı: 23 (2021).
- Aşçıoğlu Öz, Gamze. “Veri Temelli Ekonomilerde Güncel Gelişmeler”.Kişisel Verilerin Korunması Kurumu, Konferans sunumu <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7257/Carsamba-Semineri-Veri-Temelli-Ekonomilerde-Guncel-Gelismeler>
- Ayas, Güneş. “Yapay Zeka ve Ceza Hukuku: Ceza Sorumluluğu ve Cezalar.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, sayı: 68 (2019).

- Ayata, Zeynep. “Avrupa Birliği Hukukunda Yenilik Politikalarının Düzenlenmesi ve Uyumlaştırılması.” *Hacettepe HFD* (2019). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/857472>
- Çeliktemel Thomson, Gökçe. “Fikri Mülkiyet Hakları ve Çevrimiçi Platformlar.” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* (2020).
- Eren, İrem Ebru. “Telif Hakkı İhlali ve Çevrimiçi Platformlar: AB Yargısı ve Türk Hukuku Açısından Bir Değerlendirme” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (2021).
- Erik, Vermeulen-Mark Fenwick, “WulfA. Kaal; Regulation Tomorrow: What happens when Technology is faster than the Law?.” *TILEC Discussion Paper* (2016), s.5-8.
- Fernández, Cani. “A New Kid on the Block: How Will Competition Law Get along with the DMA?”
- Gözüm, Ayşe Gözde. “Girişimcilik Alanında Yazılan Akademik Makalelerin: Girişimciliğin Türkiye’deki Akademik Örüntüsü”, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1359276>.
- Graef Inge, Wahyun Ingtyas, Sih Yuliana, Valcke Peggy. “How Google and other supset competition analysis: disruptive innovation and European Competition Law.”, *25th European Regional Conference of the International Telecommunications Society* (2014), s.4-9. <http://hdl.handle.net/10419/101378> (Erişim Tarihi: Mayıs 3, 2023).
- Gürkaynak, Gönenç. “Karşılaştırmalı Rekabet Hukuku Yönünden Rekabet Hukukunun Amacı ve Dijital Pazarlara Evriminin Rekabet Hukukunun Amaç Perspektifine Etkileri.” *Rekabet Hukuku Sempozyumu, Bilkent Üniversitesi*. <https://www.youtube.com/watch?v=Ug3RuCl-Rvg> (Erişim Tarihi: Mayıs 5, 2023).
- Gürsel, Baran. “Çevrimiçi Platformların Telif Hakkı İhlalleri Nedeniyle Sorumluluğu ve Türk Ceza Hukuku Açısından Bir Değerlendirme” *Fikri Mülkiyet Hukuku ve Ticaret Hukuku Bülteni*, Cilt: 2019, Sayı: 28.
- Jacques Crémer, Yves-Alexandre de Montjoye-Heike Schweitzer, *Competition Policy for the Digital Era* <https://ec.europa.eu/competition/publications/reports/kd0419345enn.pdf>
- Kaboğlu Ö., İbrahim. “Hukukun Genel İlkeleri ve ve Anayasa Yargısı (Özgürlükler Hukuku Açısından Bir Yaklaşım).” <https://ayam.anayasa.gov.tr/media/6401/kaboglu.pdf>
- Karagöz, Aynur. “Yapay Zeka ve İş Hukuku: İşveren ve İşçi Hakları Açısından Değerlendirme.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, sayı: 147 (2021).

- Karasu, Aslıhan. "İnternet Servis Sağlayıcılarının Sorumluluğu." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* (2018).
- Kerem Cem Sanlı-Cihan Doğan, "Rekabet Hukuku ve İktisadi Bağlamında Dar Platform EKM Koşulları" (2022) 80(1) İstanbul Hukuk Mecmuası
- Khan, Lina. "New Brande is Movement: America's Antimonopoly Debate." *Journal of European Competition Law&Practice* (2018). s.131-132. doi: 10.1093/jeclap/lpy020.
- Lancieri, Filippo. Sakowski, Patricia. "Competition in Digital Markets: A Review of Expert Reports", *26 Stan. J.L. Bus. & Fin.* 65(2021).
- Leydecker, Connor. "A Different Curse: Improving the Antitrust Debate about "Bigness" *New York University Journal of Law and Business* (2022), s.845. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3988861
- Mermer, Şafak Sıla. "Türk Hukukunda Çevrimiçi Platformların Hukuki Sorumluluğu: Hukuki Bir Değerlendirme." *Yargıtay Hukuk Dergisi* (2019).
- Möller, J., & Dijck, J. V. (2021). The Digital Services Act and Beyond: Governance Challenges for Platforms in Europe. *Internet Policy Review*, 10(1).
- Okçu, Murat ve Düz, Sebiha. "Dijital Çağ Başlarken: Avrupa Birliği'nin Dijitalleşme ve Yapay Zeka Stratejileri" *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı:2 (2023): 221-240.
- Oh, Y. J., & Yoon, H. "The Digital Services Act Proposal in the European Union: A Critical Review. *Journal of Information Policy*" (2021), s.152-173
- Övündür, Furkan. "Dijital Tek Pazar Stratejisinin Hukuki Bağlamında Kişisel Veri Güvenliğinin Sağlanması." *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (2020) s.118-125.
- Öz, Gamze. "Corona (Covid 19) Gölgesinde Geleceğin Hukuku ve Dijital Ekonomi Çağında Rekabet Hukuku" *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, sayı:1 (2020): 33-56
- Pasquale, Frank. "Law and Surveillance Capitalism." *Annual Review of Law and Social Science* (2018).
- Penna, Caetano. "Technological Revolutions and the Role of the State in the Governance of Digital Technologies", *Global Cooperation on Digital Governance and the Geoeconomics of New Technologies in a Multi-polar World*. <https://www.cigionline.org/articles/technological-revolutions-and-the-role-of-the-state-in-the-governance-of-digital-technologies/>
- Portuese, Aurelien. "The Digital Markets Act: A Triumph of Regulation Over Innovation." *ITIF* (2022). <https://www2.itif.org/2022-digital-markets-act.pdf>

- Prensky, Marc. "Digital Natives, Digital Immigrants." *On the Horizon* *MBC University Press* (2001).
- Sanghi, Anupam. "Competition in The Digital Economy" *LexisNexis*. Erişim Tarihi: Mart 3, 2023. <https://competitionindia.files.wordpress.com/2016/02/competition-in-the-digital-economy-3thjan.pdf>.
- Sanlı, Kerem Cem ve Doğan, Cihan. "Rekabet Hukuku ve İktisadi Bağlamında Dar Platform EKM Koşulları." *İstanbul Hukuk Mecmuası* (2022). s.127-
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2377451>
- Sanlı, Kerem Cem-Doğan, Cihan. "Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Düzenleme Taslağı: Genel Bakış, Karşılaştırma ve Değerlendirmeler", https://rhm.bilgi.edu.tr/media/document/2023/01/02/sanli_dogan_rekabet-kanunu-taslagi-hakkinda-degerlendirmeler.pdf
- Selbst, Andrew. "Capitalism and the Law: The Implications of Shoshana Zuboff's *The Age of Surveillance Capitalism*." *Harvard Law Review* (2020).
- Sgueo, Gianluca. "Media Freedom and Pluralism." *Legislative Train* (2019).
<https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-media-freedom-and-pluralism>
- Solak Tuygun, Feza. "Karar Alma Süreçlerine Çıkar Gruplarının Erişimi Açısından AB Örneği", *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi* (2019), s. 404-411.
- Spiegel, P., & Gergelyfi, L. (2021). The EU's Digital Markets Act: Assessing the Potential Impact on Businesses. *Journal of International Commerce, Economics and Policy*, 12(02), 2150013.
- Szyszkowski, A. (2021). The European Digital Services Act and Digital Markets Act: Potential Impacts and Limitations for the Digital Industry. *Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation*, 17(3), 7-30.
- Sgueo, Gianluca. "Media Freedom and Pluralism." *Legislative Train* (2019).
<https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-media-freedom-and-pluralism> (Erişim Tarihi: Nisan 28, 2023).
- Şahin, Canan Tunç ve Turan, Selçuk ve Karadeniz, Oğuzhan. "X, Y ve Z Kuşaklarının Eğitim, Öğretmen, Öğrenci Algıları." *OPUS-Uluslararası Araştırma Dergisi* (2021).
- Şenocak, Burçin Bayrak. "AB Hukukunun Genel İlkelerinden Biri Olarak Temel Haklar." *İNHAK*. s.11-14. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2903202316052012_inhak_inhak11-4.pdf

Raporlar/İnternet Kaynakları

- A Digital Single Market Strategy for Europe. Erişim tarihi: Nisan 30, 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>
- “Analytical note on the G7 Inventory of new rules for Digital Markets” *OECD* (2022). <https://www.oecd.org/competition/analytical-note-on-the-g7-inventory-of-new-rules-for-digital-markets.pdf>
- “Dijitalleşme ile birçok yeni alanda e-demokrasiye doğru adımlar atılıyor.” <https://www.bursaarena.com.tr/turkiye/dr-zeynep-ayata-dijitallesme-ile-bircok-yeni-alanda-e-demokrasiye-h45699.html>
- Competition Policy International. “EU: Vestager warns against using algorithms for price collusion” <https://www.competitionpolicyinternational.com/eu-vestager-warns-against-using-algorithms-for-price-collusion/>.
- “Deal on Digital Markets Act: EU” rules to ensure fair competition and more choice for users Deal on Digital Markets Act: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220315IPR25504/deal-on-digital-markets-act-ensuring-fair-competition-and-more-choice-for-users24-03-2022>
- “Dijital Dönüşümün Rekabet Hukukuna Yansımaları.” *Rekabet Kurumu Yayını* (2023). <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/dijital-donusumun-rekabet-hukukunayansi7f1505d9fadced118eb1005056850339>.
- Digital Agenda for Europe için bkz. Erişim Tarihi: Nisan 30, 2023. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe#Legal%20Basis>
- Economics of the Digital Revolution, https://knowledge4policy.ec.europa.eu/foresight/topic/changing-nature-work/strategies-to-address-changing-nature-of-work/Economics-of-the-digital-revolution_en
- EU PolicyBlog*, <https://blogs.microsoft.com/eupolicy/2020/10/26/what-is-the-brussels-effect-and-what-does-it-mean-for-global-regulation/>
- European Commission. “The Digital Services Act: Commission designates first set of Very Large Online Platforms and Search Engines.” <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/digital-services-act-commission-designates-first-set-very-large-online-platforms-and-search-engines>
- EuropeanCommission. (2020). A new agenda for Europe's digital future.
- EuropeanCommission. (2020). Digital Services Act: Improving the functioning of the Single Market.<https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12412-Digital-Services-Act-improving-the-functioning-of-the-Single-Market>

European Commission. (2020). Digital Markets Act: Ensuring contestable and fair markets in the digital sector.

European Commission. “The Digital Services Act package” <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package#:~:text=The%20Digital%20Services%20Act%20%28DSA%29%20and%20the%20Digital,of%20all%20users%20of%20digital%20services%20are%20protected%3B>

European Commission Brussels, 6 5.2015 Com (2015) 192

Final Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee and the Committee of the Regions

European Parliamentary Research Service. (2021). Digital Markets Act and Digital Services Act: Implications and Challenges. European Commission. “The Digital Services Act: Commission designates first set of Very Large Online Platforms and Search Engines.” <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/digital-services-act-commission-designates-first-set-very-large-online-platforms-and-search-engines>

European Regional Conference of the International Telecommunications Society (2014), s.4-9. <http://hdl.handle.net/10419/101378> <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12413-Digital-Markets-Act-ensuring-contestable-and-fair-markets-digital-sector>. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-european-commission-digital-strategy-communication-european-commission-european-data-strategy-communication-european-commission-shaping-europes-digital-future_en.pdf

GSG Hukuk. "Dijital Pazarlar Yasası ve Dijital Hizmetler Yasası Taslaklarına Genel Bir Bakış." <https://www.gsg hukuk.com/tr/bultenler-yayinlar/makale-yazilar/dijital-pazarlar-yasasi-ve-dijital-hizmetler-yasasi-taslaklarina-genel-bir-bakis.html>

KVKK Kişisel Verilerin Korunması. “Kurumumuz ile Rekabet Kurumu Arasında İşbirliği Protokolü İmzalandı.” <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5431/-Kurumumuz-ile-Rekabet-Kurumu-Arasinda-Isbirligi-Protokolu-Imzalandi#:~:text=Rekabet%20Kurumu%20ile%20Kişisel%20Verileri%20Koruma%20Kurumu%20arasındaki,Kurumun%20Başkanları%20ve%20üst%20düzey%20yöneticilerinin%20katılımıyla%20imzalandı>.

OECD (2020), *Roundtable on Start-ups, Killer Acquisitions and Merger Control*, <https://www.oecd.org/daf/competition/start-ups-killer-acquisitions-and-merger-control.htm>.

OECD (2021), *Ex ante regulation of digital markets*, OECD Competition Committee Discussion Paper, <https://www.oecd.org/daf/competition/ex-ante-regulation-and-competition-in-digital-markets.htm>.

- OECD (2021), *Roundtable on Ex Ante regulation and competition in digital markets*, <https://www.oecd.org/daf/competition/ex-ante-regulation-and-competition-in-digital-markets.htm>.
- OECD (2022), *Roundtable on Market Power in the Digital Economy and Competition Policy*, <https://www.oecd.org/daf/competition/market-power-in-the-digital-economy-and-competition-policy.htm>. *Competition Policy Roundtable Background Note*, <https://www.oecd.org/daf/competition/the->
- OECD (2022), *The Evolving Concept of Market Power in the Digital Economy*, *OECD evolving-concept-of-market-power-in-the-digital-economy-2022.pdf*.
- OECD Innovation Strategy 2010. <https://www.oecd.org/sti/OECD-Innovation-Strategy-2015-CMIN2015-7.pdf>.
- OECD Innovation Strategy 2010, <https://www.oecd-ilibrary.org/content/publication/9789264083479-en>
- OECD Science, Technology and Innovation <https://www.oecd.org/sti/science-technology-innovation-outlook/>
- OECD, Analytical note on the G7 Inventory of new rules for Digital Markets, 2022 <https://www.oecd.org/competition/analytical-note-on-the-G7-inventory-of-new-rules-for-digital-markets.pdf>
- Rekabet Kurumu E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi Nihai Raporu, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/geneldosya/e-pazaryeri-si-raporu-pdf>
- Rekabet Kurumu E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi Ön Raporu, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/e-pazaryeri-si-on-rapor-20210705115502897-pdf>
- Rekabet Kurumu. “Dijital Dönüşümün Rekabet Hukukuna Yansımaları.” 2023. <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/dijital-donusumun-rekabethukukunayansi7f1505d9fadced118eb1005056850339>
- Report from the Commission to the Council and the European Parliament, Final report on the E-commerce Sector Inquiry’ (2017), https://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiry_final_report_en.pdf
- E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi Nihai Raporu. <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/e-pazaryeri-si-raporu-pdf-20220425105139595-pdf>
- UK Digital Competition Expert Panel (2019), *Unlocking digital competition*, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/785547/unlocking_digital_competition_furman_review_web.pdf.
- Summary of the Contributions of the National Competition Authorities to the evaluation of the Vertical Block Exemption Regulation (EU) No 330/2010.

2021 tarihli Ekonomik Reformlar <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2021/03/Ekonomik-Reformlar-Kitapcigi.pdf>

“2030 Digital Compass: The European way for the Digital Decade” (2021) 4-10, <https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2021/03/2030-Digital-Compass-the-European-way-for-the-Digital-Decade.pdf>

<https://ec.europa.eu/competition/publications/reports/kd0419345enn.pdf>
<https://www.project-disco.org/competition/071919-cremer-report-on-competition-for-the-digital-era-misses-the-mark/>

<https://www.concurrences.com/en/dictionary/digital-markets-act#part-apercu>

<https://ticaret.gov.tr/blog/sector-haberleri/avrupa-dijital-tek-pazar-stratejisi>

<https://www.mondaq.com/turkey/antitrust-eu-competition-/1243858/rekabet-kanununda-dijital-pazarlara-304li351kin-de287i351iklik-yolda>

<https://www.gazeteduvar.com.tr/rekabet-kanunu-degisiyor-taslaktan-ilk-detaylar-belli-oldu-haber-1585288>

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/658413/EPRS_BRI\(2021\)658413_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/658413/EPRS_BRI(2021)658413_EN.pdf)

<https://coreblog.lexxion.eu/webtaxi-the-luxembourg-competition-authority-exempts-an-algorithmic-price-fixing-arrangement-on-efficiency-grounds/>

<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/1-cevrimici-reklamcilik-on-raporu.pdf>

<https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/mobil-ekosistemlere-yonelik-sektor-incelema7e3e19c61d8ed118eb1005056850339>

<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/htm-sektor-nihai-raporu-20230330171447527.pdf>

<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/htmperakendeciligisektorincelemesioraporu-20210705115428725-pdf>

<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/e-pazaryeri-si-on-rapor-20210705115502897-pdf>

<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/e-pazaryeri-si-raporu-pdf-20220425105139595-pdf>

<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/odeme-hizmetlerindeki-finansal-teknolojilere-yonelik-inceleme-raporu-20211209145616284-pdf>

